

editörden...

İSM, kuruluşundan bu yana İlim Yayma Cemiyeti bünyesinde Atik Vâlide Medresesi'nde hoca ve öğrencileriyle ilim yolcularının önemli bir merkezi olmaya devam ediyor. Klasik Arapça ile modern Arapçayı, sosyal bilimlerle İslâmî ilimleri aynı müfredatın içinde harmanlayarak özgün bir yaklaşım geliştirmenin arayışı içinde olan İSM kararlı adımlarla amaçları doğrultusunda yürümeyi sürdürmektedir. Kuruluşumuzdan bu yana bize ev sahipliği yapan bu külliyei biraz daha yakından tanımak ve hissetmek için bu sayımızda Atik Vâlide Külliyesi üzerine Prof. Dr. Tahsin Özcan ile özel bir röportaj gerçekleştirdik. Nurbânu Vâlide Sultan'ın vakfı ve Mimar Sinan'ın eseri bu güzel vakıf külliyesinin vâkıfından gelir kaynaklarına, külliyesinin unsurlarından medrese ve eğitime varan güzel ve bizim için hayli anlamlı bir sohbet oldu. Yaz programında 8 öğrencimiz Ürdün'e dil eğitimi için giderken Atik Vâlide'de yoğun bir yaz programı gerçekleştirildi. Dönem başında 23 yeni arkadaşımız İSM'ye dahil oldu. Oryantasyon programı ve Yuvacık Tanışma Kampıyla İSM'nin ilmi ortamına tam manasıyla katılmış oldular. Bu dönem Tematik Seminerler başlığı altında öğrencilerimiz beş farklı seminer bünyesinde, hocalarının seçmiş olduğu eserleri okuyup tartıştı. Uzunca bir vakittir açılması düşünülen İSM İhtisas Kademesi açıldı ve 2 atölyeyle faaliyete başladı. İlmî konferanslar ve sosyal-kültürel faaliyetler hız kesmeden bu dönem de devam etti. İSM bünyesindeki Evlâd-ı Fâtihan ile MİFTAHA İmam Hatip Onur Programı da dönemlik faaliyetlerini başarıyla gerçekleştirdi. İSM bünyesinde gerçekleştirilen daha pek çok faaliyete dair bilgileri bültenimizde bulabilirsiniz.

İsm Bülten 2018 Güz İLİMLER VE SANATLAR MERKEZİ

- Sayı Editörü** : Dr. Hamdi Çilingir
Yayın Kurulu : Nedim Ensar Aydın, Alaaddin Göçer, Emrah Alagaş, M. Furkan Eren, Furkan Şentürk, Abdüssamet Sarıkaya
Foto : Yunus Öztürk, M. Furkan Doğan
Grafik Tasarım : Furkan Selçuk Ertargin
Adres : Valide Atik Mah. Kartalbaba Cad. No:45 Üsküdar-İstanbul

04

Prof. Dr.
Tahsin Özcan
ile Röportaj

22

2018 Yılında
23 Öğrenci
İsm Ailesine
Katıldı

25

İSM Tematik
Seminerleri 2018
Güz Dönemi
Boyunca Beş
Tema Etrafındaki
Okumalarla
Tamamlandı

İSM 2. Sınıf
Öğrencileri
2018 Yaz Dönemi
Dil Eğitimi İçin
Ürdün'deydi

20

İsm Yönetim
Kurulu Başkanı ve
Üyeleri 'Hukuki Ve
Tatbiki Yönleriyle
Para Vakıfları
Çalıştayı'na Katıldı

23

İSM Yeni Dönem
Tanışma Kampı
Yuvacık'ta
Yapıldı

27

30

Konferanslar

42

Benim İçin
İSM

50

Miftah İmam
Hatip Onur
Programı
Çalışmalarına
Hız Katarak
Devam Ediyor

İsm İhtisas
Kademesi
Açıldı

28

Sosyal
Faaliyetler

45

EVFA Akademi
2018-2019 Eğitim
Yılı Güz Dönemini
Yeniliklerle
Tamamladı

48

Prof. Dr. Tahsin Özcan ile Osmanlı vakıf sistemi ve Atik Vâlîde Külliyesi üzerine bir röportaj gerçekleştirdik

Röportaj: Hamdi Çilingir ve Mahmud Salih Eser

Hocam öncelikle Osmanlı vakıf sistemi ve Atik Vâlîde Külliyesi üzerine İSM Bülten için gerçekleştirmek istediğimiz bu röportaj teklifini kabul ettiğiniz için teşekkür ediyoruz. Sizinle bugün genel olarak Osmanlı vakıf sistemi ama daha da özelden bu sistem içinde Atik Vâlîde Külliyesi üzerine konuşmak istiyoruz. Çok genel bir soruyla başlayacak olursak bir Osmanlı için vakıf ne anlama geliyordu?

Ben de çok teşekkür ediyorum. Vakıf müessesesi İslâm medeniyetinin geliştirdiği temel kurumlardan biri olarak farklı alanlarda hizmet veren bir yapı. Bu açıdan Osmanlılar için de son derece önemli bir konu. Sadece 16. yüzyılda değil Osmanlı'nın kuruluşundan son dönemine, hatta günümüze kadar vakıf kurumu merkezî yeri olan bir sistem olarak karşımıza çıkıyor. Osmanlı toplumunda vakfın yerini ifade etmek için şöyle bir şey anlatılır: Bir Osmanlı ferdi, vakıf hastanede doğar, vakıf beşikte büyür, vakıf çeşmeden su içer, vakıf mektebe gider, vakıf medresede tahsiline devam eder, vakıf kütüphanedeki kitaplardan istifade eder, vakıf çarşıda zanaat öğrenir, ticaret yapar, vakıf camide ibadetini yapar, ömrünü tamamlayıp vefat ettiği zaman da yine vakıf camiden cenazesi vakıf tabut içerisinde kaldırılır, vakıf mezarlığa

Osmanlı toplumunda vakfın yerini ifade etmek için şöyle bir şey anlatılır: Bir Osmanlı ferdi, vakıf hastanede doğar, vakıf beşikte büyür, vakıf mektebe gider, vakıf medresede tahsiline devam eder, vakıf çarşıda zanaat öğrenir, ticaret yapar, vakıf camide ibadetini yapar, ömrünü tamamladığı zaman da yine vakıf camiden cenazesi vakıf tabut içerisinde kaldırılır, vakıf mezarlığa defnedilir. Yani hayatın bütün aşamalarında vakıfla iç içe bir yaşam tarzı Osmanlı toplumunda yerleşmiş, kökleşmiş.

defnedilir. Yani hayatın bütün aşamalarında vakıfla iç içe bir yaşam tarzı Osmanlı toplumunda yerleşmiş, kökleşmiş. Bu anlamıyla vakıf Osmanlı'nın neredeyse her şeyi. Devletin resmi kurumları dışında birçok kurum vakıflarla iç içe, vakıflar eliyle kuruluyor ve işletiliyor. Kısacası vakıf demek Osmanlı demek; Osmanlı demek vakıf demek..

Müsaade ederseniz esas konuşmak istediğimiz Atik Vâlide Külliyesine geçelim. Öncelikle böyle büyük ve güzel bir vakıf külliyesinin bânisi ve vâkıfı hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?

Atik Vâlide Külliyesi, vakıf sistemi içerisinde çok müstesna yeri olan bir tesis. Atik Vâlide Külliyesini II. Selim'in hanımı, III. Murat'ın annesi Nurbânû Vâlide Sultan yaptırmıştır. Mimar Sinan'ın külliye olarak yaptığı son eseridir. Sonradan ufak tefek ilaveler yapılmış olsa da Külliye'nin kendisi Mimar Sinan'ın eseridir. Bu anlamıyla, sanat tarihi açısından da son derece önemli bir eser. Nurbânû Vâlide Sultan kimdir? Sa-

raya cariyeye olarak alınmış ve yaygın kanaate göre Venedik asıllı soylu bir aileye mensup bir hanım. Sarayda zekâsı ve kabiliyeti ile öne çıkmış, bir süre sonra Şehzade Selim Konya'ya sancağa çıkacağı dönemde Nurbânû Vâlide Sultan da onun haremde yer almış ve bu şekilde hareme girmiştir. Sonrasında Şehzade Selim'den bir erkek ve üç kız çocukları olmuş ve üç kız da vezîriâzamlarla evlendirilmiştir. Bunlardan bir tanesi Sokullu Mehmet Paşa'dır. Nurbânû Vâlide Sultan'ın tek oğlu ise II. Selim'den sonra tah-

tın tek vârisi olan III. Murad'dır. Nurbânû Vâlide Sultan hem II. Selim'in eşi olması hem III. Murat'ın vâlidesi olması hasebiyle sarayda oldukça güçlü bir konum elde etmiştir. Nurbânû Sultan'dan önce bu kadar gücü mesela Hürrem Sultan'da görüyoruz. Ama Nurbânû Vâlide Sultan, "vâlide sultanlık" pozisyonunu çok daha ileri aşamalara götürmüş ve sarayda oldukça etkin bir konum elde etmiştir. Bu durum kişisel gelirlerine ve servetine de yansımış, muazzam bir servetin sahibi olmuştur. Bunu nasıl elde ediyor? Burada gayri meşru bir gelirden söz etmek mümkün değil. Vâlide sultanların kendilerine tahsis edilmiş meşru gelirleri var. III. Murat tahta çıktığı zaman Vâlide Sultan olarak kendisine günlük iki bin akçe tahsis etmiştir. Bunun dışında başka bazı gelirleri de var. Bundan dolayı Vâlide Sultan'ın büyük bir servete sahip olduğunu görüyoruz. Bu serveti de Osmanlı yönetim kültürünün tabii bir yansıması olarak halkın istifadesine sunmuş ve Atik Vâlide Kül-

liyesi olarak bildiğimiz muazzam tesisleri yaptırarak hizmete dönüştürmüştür. Böylece günümüze kadar varlığını sürdüren eşsiz bir mimari mirasın yanında farklı hizmetler sunan bir tesisler manzumesi şeklinde çok güzel bir miras bırakmış.

Padişah ve aile üyelerinin kurdukları vakıfların Osmanlı'da herhalde biraz daha özel bir yeri var. Genelde bu tür vakıflar en büyük külliye olarak kuruluyor, kapsamı ve kaynakları çok geniş oluyor. Atik Vâlide Külliyesi de ifade ettiğiniz üzere bir Vâlide Sultan vakıf külliyesidir. Bu hususta bir şeyler söylemek ister misiniz? Vakıf yaptırmak bir padişah veya bir Vâlide Sultan açısından ne anlam ifade ediyor, nasıl bir öneme sahip?

Vakıf kurmak Osmanlılarda yönetim kültürünün en temel esaslarından bir tanesi, son derece köklü bir gelenek. Bu sadece padişahlara ve hanedan mensuplarına mahsus bir şey de değil. Yediden yetmişe toplumun bütün fertlerinin benimsediği, özümlediği ve uyguladığı bir anlayış olarak karşımıza çıkıyor. Vakıf kurmak, Osmanlı toplumunda hayır yapmanın en son noktası olarak görülüyor ve herkes imkânları ölçüsünde vakıf kurmaya, bu şekilde toplumun çeşitli ihtiyaçlarını karşılamaya gayret ediyor. Bu anlamda özellikle hanedan vakıfları, selâtin evkâfı diye nitelenen vakıfların özel bir yeri var. Niçin? Çünkü hanedanın maddi imkânları çok daha geniş. Bu imkânlarını vakfa dönüştürdükleri zaman da muazzam yapılar, âbideler ortaya çıkmış. Bugün Osmanlı şehirlerinde gördüğümüz, adına "külliye" denilen yapılar-ki bunun içerisinde birçok hizmet birimi

PROF. DR. TAHSİN ÖZCAN KİMDİR?

1989'da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olan Tahsin Özcan M.Ü.S.B.E. İktisat Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans (1991) ve doktora (1997) yaptı. 2004'te doçent, 2009'da profesör ünvanını aldı. 2006-2012 yıllarında İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı, bir süre dekan yardımcılığı görevlerinde bulundu. 2012'den itibaren Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslâm Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Osmanlı dönemi vakıfları, para vakıfları, vakıf hukuku, yetimler ve eytâm sandıkları, esnaf, ticaret, sosyal ve dini hayat konuları üzerindeki çalışmalarıyla tanınan Tahsin Özcan'ın Osmanlı Para Vakıfları Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği, Fetvalar Işığında Osmanlı Esnafı ve Vakıf Medeniyeti ve Para Vakıfları başlıklı eserleri yanında çok sayıda akademik çalışması bulunmaktadır.

yer alır- başta padişahlar olmak üzere daha çok hanedan mensupları tarafından yaptırılmıştır. Bunun yanında veziriâzamların, kaptân-ı deryaların, ulemanın, önde gelen isimlerin de benzer şekilde külliye inşaat ettirdiklerini biliyoruz. Ama onların padişah ve aile üyelerininkine oranla hep daha mütevazı düzeyde olmuştur. Asıl büyük ve bulunduğu bölgeye rengini veren külliyelerin padişahların yaptırdığı külliye olduğu rahatlıkla görülebilir. Fatih Külliyesi, Süleymaniye Külliyesi, Sultan Ahmet Külliyesi sadece bir kaç örnektir. Bundan sonra eş, kız, şehzade gibi hanedan mensuplarının yaptırdığı

dığı veya bunlar adına yaptırılan külliyeler gelir. Bu anlamda vâlide sultanların külliyelerinin de özel bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz. İlk dönemlerde vâlide sultanlar bu anlamda çok öne çıkmamışlar. Ama saray içinde edindikleri mevki ve güçle mütenasip bir şekilde kurdukları vakıfların da daha görünür olduğunu söyleyebiliriz. Hürrem Sultan'dan itibaren bunun önemli örneklerini görüyoruz. Hürrem Sultan pek çok hayrâtın yanında Haseki Külliyesi'ni yaptırıyor. Bildiğiniz gibi bu külliye Mimar Sinan'ın külliye olarak ilk eseri olduğu gibi Atik Vâlide Külliyesi de sonuncusudur. Vâlide sultanların vakıf kurmaları Hürrem Sultan'dan itibaren daha görünür bir gelenek haline geliyor ve Nurbânu Vâlide Sultan, Pertevniyal Vâlide Sultan veya Bezmiâlem Vâlide Sultan gibi vâlide sultanlar varlığını bugüne kadar sürdüren büyük ve önemli vakıflar kuruyorlar. Nurbânû Vâlide Sultan'ın Atik Vâlide Külliyesi klasik dönemin bir örneği olarak ortaya çıkarken Pertevniyal Vâlide Sultan ve Bezmiâlem Vâlide Sultan vakıfları Osmanlı modernleşme döneminin örnekleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Peki bir külliye belli bir bölgede bir ihtiyaçtan dolayı mı tesis ediliyor yoksa külliye ile birlikte mi orada bir yerleşim/hayat başlıyor?

Tabii külliyelerin kurulmasının bir sebebi var. Şehirlerde özellikle şehircilik açısından, şehirlerin planlanmasında külliyelerin inşası son derece önemli. Bir bölge imara açılmak isteniyorsa, o bölgede yerleşim teşvik edilmek isteniyorsa veya o bölgenin gelişimine yönelik birtakım planlar söz konu-

suysa öncelikli olarak burada, merkezde bir külliye inşa ediliyor. Külliyelerin merkezinde genelde cami vardır. Caminin etrafında daha çok medrese binaları yer alır. Bunun da dışında ticarî yapılar, sosyal birtakım ihtiyaçlara yönelik yapılar yer alır. Yani böyle halka halka, bir şehir hayatında ihtiyaç duyulabilecek bütün hizmetleri bünyesinde toplayan kompleks inşa edilir ve bunun etrafında yerleşim gelişir. Dolayısıyla insanlar ibadet ihtiyacından ticaret ihtiyacına kadar, sağlık hizmetlerine kadar, eğitim hizmetlerine kadar gündelik ihtiyaçlarını o külliye-den rahat bir şekilde karşılayabilirler.

Rivayete göre Fatih İstanbul'un fetminden sonra 1459'da önde gelen devlet adamlarıyla bir toplantı yapmış ve onlardan şehrin çeşitli bölgelerine külliyeler kurarak buranın ihyasına çalışmalarını istemiştir. Mahmud Paşa, Gedik Ahmed Paşa, Davud Paşa gibi bugün İstanbul'daki birçok semtin adı o dönemde kurulan vakıf külliyelerle anılır. Vakıfların şehrin kuruluşunda ve ihya edilmesinde olduğu kadar sonraki dönemlerde şehrin devamlılığının sağlanmasında da önemli bir işlev gördüğü anlaşılıyor değil mi?

Elbette. İstanbul örneği üzerinden devam edecek olursak sizin de ifade ettiğiniz gibi, Fatih Sultan Mehmed bizzat kendisi Fatih Külliyesi'ni inşa ederken yine o dönemin önemli devlet adamlarına, vezîriâzamlara ihya etmek üzere semt semt İstanbul'u dağıtıyor. Her biri ayrı bir semte kendi külliyesini inşa ediyor; Mahmut Paşa, Davut Paşa vs. İstanbul bu şekilde birkaç dalga halinde

imar ve inşa ediliyor. Fatih döneminde bunu görüyoruz. Daha sonra II. Bayezid döneminde ilave bir imar faaliyeti başlatılıyor. İşte Fatih Külliyesi, Bayezid Külliyesi böyle ortaya çıkıyor. Sonrasında İstanbul'un imarda zirve yaptığı dönem olarak Kanunî dönemi ön plana çıkıyor. Kanunî'nin bizzat kendisinin Süleymaniye Külliyesi'ni inşa ettiğini görüyoruz. Bunun yanında Şehzadebaşı Külliyesi yine Kanunî'nin inşa ettiği bir külliye. Mihrimah Sultan ve Hürrem Sultan gibi hanımlar da bu dönemde ciddi şekilde bu imar faaliyetine el atıyor. Dolayısıyla Kanunî döneminde vakıf külliye aracılığıyla muazzam bir gelişme söz konusu. İstanbul'un merkezi ile birlikte bilâd-ı selâse denilen Eyüp, Galata ve Üsküdar bölgeleri de vakıf merkezli imar faaliyetlerinden geniş bir şekilde istifade ediyor. Sonraki dönemlerde Sultan Ahmet bu hususta ayrı bir aşama kaydediyor. Sultan Ahmet sonrasında İstanbul'da çok fazla ihtiyaç kalmıyor belki ama İstanbul'un biraz daha surdışı diyebileceğimiz bölgelerinde, Boğaz istikametinde birtakım imar faaliyetleri söz konusu. Üsküdar özellikle bu anlamda öne çıkan bir bölge. Yeri gelmişken, Üsküdar'ın önemli bir özelliğinin de hanım sultanlar veya vâlide sultanlar tarafından inşa edilmiş bir bölge olduğunu vurgulamak gerekir. Nurbânü Vâlide Sultan, Gülnüş Emetullah Vâlide Sultan, Mihrimah Sultan ve Gülfem Hatun bunlar arasında ilk akla gelenlerdir. İşte bir hanım sultan ve vâlide sultan olan Nurbânü Vâlide Sultan'ın inşa ettirdiği Atik Vâlide Külliyesi, İstanbul'un Anadolu yakasındaki

Nurbânü Vâlide Sultan kimdir? Saraya cariye olarak alınmış ve yaygın kanaate göre Venedik asıllı soylu bir aileye mensup bir hanım. Sarayda zekâsı ve kabiliyeti ile öne çıkmış ve bir süre sonra Şehzade Selim Konya'ya sancağa çıkacağı dönemde Nurbânü Vâlide Sultan da onun hareminde yer almış ve bu şekilde hareme girmiştir.

tam teşekküllü yani bütün unsurlarıyla inşa edilen tek külliye. Bu aynı zamanda Anadolu yakasının en büyük külliyesidir. Bütün unsurlarıyla, mimarisiyle klasik dönemi temsil eden, sembolize eden bir külliye olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bildiğimiz kadarıyla Atik Vâlide Külliyesinin vakfiyesi bugün elimizde mevcut. Vakfiyeler özellikle vakfedilen malları, vakfın amaçlarını ayrıntılı bir şekilde kaydediyor. Hele bu vakfiye padişah veya ailesinin kurduğu bir vakfa ait ise herhalde çok daha ayrıntılı vakfiyeler söz konusu. Külliyesinin vakfiyesine baktığınızda vakfedilen mallar açısından nasıl bir görünüm arz ediyor?

Evet Atik Vâlide Külliyesinin vakfiyesi bugün elimizde mevcut. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivinde 2103 numaralı defterin 281. sayfasında kayıtlı. Bunun yanında mükerrer başka nüshalar da mevcut. 1570-1579 tarihleri arasında inşa edilen bu külliyesinin vakfiyesinin tescili hicri 990, miladi 1582 tarihlidir. Vakfiyelerde farklı tarihler olabilir ama yaklaşık bu civarda. Tabi ki vakfiyeler çok önemli. Bize vakfın kim tarafından kurulduğunu, hangi amaçla kurulduğunu

Bu bağlamda Atik Vâlide Külliyesi bir külliyeinin bütün unsurları barındırıyor. Külliyeinin içerisinde ne var? Öncelikle merkezde cami var. Caminin hemen yanı başında medrese var ki bazı kaynaklarda bu medresenin Osmanlı medrese hiyerarşisi içerisinde Süleymaniye Medreseleri ile eşdeğer olduğuna dair kayıtlar var.

nu, gelirlerini, mal varlıklarını, hizmetlerini ve bu hizmetlerin ifa ediliş şekillerini bütün boyutlarıyla verir. Hanedan üyelerinin kurduğu vakıfların vakfiyeleri bu anlamda hem edebi açıdan hem sanat tarihi açısından birer şaheserdir ve sosyo-ekonomik tarih açısından son derece zengin bilgiler içermektedir. Nurbânû Vâlide Sultan'ın vakfiyesini de böyle görebiliriz.

Peki ne tür mallar Atik Vâlide Külliyesi-ne vakfedilmiştir? Bazı örnekler verebilir misiniz?

Atik Vâlide Külliyesi'ne vakfedilen mallara bakıldığında büyük bir çeşitlilik söz konusu. Çok sayıda köy, çiftlik, mezraa, dükkan, hamam gibi akarâtın ve gelirlerinin Atik Vâlide Külliyesi'ne tahsis edildiği görülüyor. Osmanlı coğrafyasına yayılan çeşitli mallar ve gelirlerin tahsisi söz konusu. Tabi bu mallar nasıl elde ediliyor? Osmanlı toplumunda tasarruf oranı çok yüksek. Yani insanlar standart bir yaşam tarzına sahip, sarayda bile çok lüks ve ihtişam söz konusu değil. Son dönemde bu belki biraz değişti ama klasik dönemde böyle lüks ve ihtişama dayalı bir yaşam tarzı yok. İnsanlar nispeten daha mütevazı standartlarda yaşıyorlar ve

bundan dolayı gelirlerinde yüksek oranda tasarruf imkânları var. Bu tasarrufları neticesinde biriktirdikleri servetlerini de biraz önce ifade ettiğim gibi vakfa dönüştürüyorlar. Bu kültür iyice yerleşmiş ve benimsenmiş. İnsanlar gönüllü olarak bu işi yapıyorlar. Vakıf sisteminin en önemli özelliği budur; yani insanlar gönüllü olarak sahip oldukları mal-

ları sosyal amaçlarla toplumun hizmetine sunuyorlar. Tabiri caizse sosyalist veya komünist sistemin devlet zoruyla yapmaya çalıştığı şeyi vakıf sistemi insanların gönüllü bağışlarıyla gerçekleştiriyor. Tasarruflar bu şekilde vakfa ve hizmete dönüştürülüyor. Atik Vâlide Külliyesi'ne tahsis edilen vakıf mallara tekrar dönecek olursak bazı somut örnekler verebiliriz: Tahsis edilen vakıflar arasında araziler, gayrimenkuller, tarım ve hayvancılık işletmeleri, bağlar, mezraalar, mukataa gelirleri vb. gibi çok çeşitli vakıf malları var. Eğrek denilen, yani koyun yetiştirmeye yönelik işletmeler var. Karpuz tarlası mesela ilginç bir örnek. Çok sayıda köy ve mezraa var. Bu köylerin bir kısmı İstanbul civarındadır. Zara kazasında üç tane köy, Karinâbâd kazasında iki tane köy, Şumnu kazasında iki tane köy var mesela. Bunların birtakım gelirleri tahsis ediliyor. Yine İstanbul hâsları -yani Havâss-ı Refîa-Eyüp civarında bir mezraanın vakfedildiğinden bahsediliyor. Atik Vâlide Vakfı'na bağlı olan Sivas'ta Yeni İl Hâsları denilen bölgenin bir takım gelirleri Atik Vâlide Külliyesi'ne tahsis edilmiştir. Bahsedilen bölge bugün Sivas'ın Gürün ilçesi ile Hekimhan arasında kalan bölgedir. Bu bölgede yaşa-

yan Türkmenlere Atik Vâlîde Vakfı ile irtibatlarından dolayı “Üsküdar Türkmenleri” denir. “Türkmânân-ı Yeni-İl” diye de bilinirler. Aynı şekilde Atik Vâlîde Vakfı’nın Rodos Kalesi’nde, Yenikapı’da, Üsküdar’da arsaları var. Bunun yanında iktisadi işletmeler vakfedilmiş; mesela Üsküdar Yeni Mahalle’de altı tane debbağhâne yani deri işleme atölyesi, bir tane değirmen altmış üç tane dükkân var. Dikilitaş’ta iki tane hamam, Üsküdar’da selhâne yani kesimhane var. Yine Üsküdar’da yirmi iki odalı bir hanın külliyyeye vakfedildiğini görüyoruz. Bu saydıklarımızı tabii o günkü iktisadi işleyiş içerisinde en kazançlı, en kârlı iktisadi işletmeler; hamam, fırın, deri atölyesi, mum üretim tesisi. Bunlar en iyi gelir getiren işletmeler. Dolayısıyla Atik Vâlîde Külliyesi’ne vakfedilen bu tür kârlı iktisadi işletmelerin önemli bir gelir kaynağı teşkil ettiğini herhalde söylemeye bile gerek yok. Ayrıca burada zikrettiğimiz mal çeşitlerinin vakfiyede sayılanların sadece bir kısmı olduğunu eklemek gerekir.

Vakfedilen gayrimenkullerin icâre, icâreteyn, gedik gibi usullerle işletilerek Atik Vâlîde Külliyesi’ne sürekli ve büyük bir gelir temininin söz konusu olduğu görülmektedir.

Yukarıda vakfın geliri olarak saydığımız şeylerden bazıları herhalde vâlîde sultan veya padişah vakfı olmasına özel durumları içeriyor değil mi? Örneğin mukâtaa gelirleri ve mezraa gelirleri gibi gelirler ancak bir vâlîde sultan veya padişahın vakıflarında söz konusu olabilir değil mi?

Enderun Mektebi ve Hâssa Mimarlar Ocağı gibi az sayıdaki özel örnekleri dışarıda bırakacak olursak Osmanlı eğitim sisteminin tamamen vakıf sistemi içerisinde kurulup işletildiğini söyleyebiliriz.

Bu tür gelirler çoğunlukla hanedan mensuplarının kurduğu vakıflarda olabilir ama diğer devlet adamlarının kurduğu vakıflarda da benzer gelirler söz konusu olabilir. Bunun usulleri var. Bunlar “irsâdî vakıf” denilen ayrı bir kategoriyi oluşturuyor. Bunun yanında temlik yoluyla devletin birtakım kaynaklarının şahıslara aktarılması ve bunların vakfa dönüştürülmesi söz konusu. Bunun için hanedana mensup olmak gerekmiyor. Devlet adamları, vezîriâzamlar, kaptanlar, paşalar vb. yönetici kesimden kişilere bu tür tahsisler yapılabilir. Aziz Mahmut Hüdâyî adına oluşturulan vakıfların içerisinde de bu şekilde temlik yoluyla tahsis edilmiş birtakım arazileri görüyoruz. Dolayısıyla bu sadece hanedana has bir durum değil, sistemin vakıflara kaynak oluşturmak için ürettiği çeşitli formüllerden bir tanesi.

Külliyyeye tahsis edilen vakıflar genellikle gayrimenkul görünüyor. Siz para vakıfları çalıştınız, özellikle de Kanunî dönemi Üsküdar para vakıfları üzerine çalışmalar yaptınız. Atik Vâlîde Külliyesinde bu gayrimenkuller yanında para vakfı da söz konusu mu? Kuruluş aşamasında veya sonraki dönemde Atik Vâlîde Külliyesinin para vakıfları var mı?

Bildiğim kadarıyla Atik Vâlide Külliyesi özelinde yok. Vakfiyede zaten yok, sonrasında dahil olmuş olabilir mi diye sorulsa büyük ihtimalle dahil olmamıştır derim. Çünkü Atik Vâlide çok zengin bir vakıf. Büyük bir ihtimalle böyle bir para vakfına ihtiyaç duyulmamıştır. İhtiyaç olan yerlerde bu tür ilave para vakıfları olabiliyor. Ama Atik Vâlide özelinde böyle bir ihtiyacın söz konusu olmadığı görülüyor. Nurbânû Vâlide Sultan'ın buraya muazzam servet ve gelirler tahsis ederek böyle bir şeye ihtiyaç bırakmadığı kanaatindeyim.

Hocam madem ki bu kadar geniş bir mal tahsisi var. Herhalde bu mal büyüklüğü ve çeşitliliği külliyeinin de büyüklüğüne işaret ediyor. Böylece isterseniz külliyeinin amaçlarına ve unsurlarına geçelim. Atik Vâlide Külliyesi'nin unsurları nelerdir?

Vakıflara ait mallar iki kategoride değerlendirilir. Bir kısmı “akârât-ı mevkûfe” denilen vakfa gelir sağlamak için oluşturulmuş ve vakfedilmiş menkul veya çoğunlukla gayrimenkul mallar. Biraz önce saydıklarımızın tamamı bu kategoriye giriyor. Yani hanlar, hamamlar, dükkanlar, arsalar, tarlalar, mezralar, köyler, birtakım işletmeler vb. Bunların hepsi vakfın akârât cinsinden gelir kaynaklarıdır. Bir de “müessesât-ı hayriyye” dediğimiz yapılar söz konusu ki sizin sorunuzun cevabı bununla ilgilidir. Bu hayır müesseselerinin çeşitli hizmetlere karşılık gelen birimleri var. Buralarda toplumun ihtiyaçlarına yönelik hizmetler gerçekleştiriliyor. Bu bağlamda Atik Vâlide Külliyesi

bir külliyeinin bütün unsurları barındırıyor. Külliyeinin içerisinde ne var? Öncelikle merkezde cami var. Caminin hemen yanı başında medrese var ki bazı kaynaklarda bu medresenin Osmanlı medrese hiyerarşisi içerisinde Süleymaniye Medreseleri ile eşdeğer olduğuna dair kayıtlar var. Bütün külliyelerde olmasa da Atik Vâlide Külliyesi'nde farklı bir unsur olarak bir tekke mevcut. Kayıtlarda “hankâh” olarak geçiyor.

Tabi bu tür külliyeilerin olmazsa olmazı: İmâret. Son derece önemli. Hemen hemen bütün külliyelerde bunu görüyoruz. Hatta bazen istisnai de olsa külliyeilerin olmadığı yerlerde müstakil olarak imâretlerin inşa edildiği görülebilir. Bunun yanında dârülhadis, dârülkurrâ ve mektep eğitim kurumları olarak medresenin yanı başında bulunuyor. Külliyeinin bir başka unsuru dârüşşifa. Dârüşşifalar da yine külliyeilerin ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkıyor. Bu birimlerde neler yapılıyor, ne tür hizmetler veriliyor? Cami, insanların ibadet ihtiyacı için merkezde yer alan bir kurum. Camideki ibadet hizmetinin yanında aynı zamanda bu cami medrese öğrencileri için de derslik olarak kullanılıyor. Medresede hücreler var, bunlar öğrencilerin kaldığı hücreler. Bir de müderris için daha büyükçe bir hücre var. Burası derslik olarak da zaman zaman kullanılıyor. Ama asıl derslik ve ders mekanı caminin içidir. Dolayısıyla namaz vakitleri dışında caminin iç mekanları medrese öğrencilerinin derslik ihtiyacı için kullanılır, değerlendirilir.

Dârülhadis yine o dönemde hadis ilimleriyle ilgili eğitim veren bir kurum. Burada,

dârülhadis bünyesinde bir de kütüphane olduğunu düşünebiliriz. Çünkü kadrosunda bir hâfız-ı kütüb var. Mektep daha çok mahalle mektebi tarzında, çevredeki halkın küçük yaştaki çocuklarının eğitimi için oluşturulmuş bir eğitim birimi. Dârülkurrâ da yine aynı şekilde, kıraat ilimlerinin eğitiminin yapıldığı bir eğitim kurumu olarak karşımıza çıkıyor. Dârüşşifa hem tıp eğitimi veren hem de sağlık hizmetlerini sunan bir kurum. Yani bugünkü uygulama ve eğitim-araştırma hastaneleri tarzında; burada hem teorik hem pratik eğitimler yapılıyor. Bu pratik eğitimlerle birlikte de ihtiyacı olan hastalara tedavi hizmetleri veriliyor. Atik Vâlîde Külliyesi içerisindeki imâret oldukça önemli. İşleyişi ile ilgili bütün detaylarını biz vakfiyede görebiliyoruz. Buradan kimler istifade ediyor? Öncelikle külliye çalışanları imâretin hizmetlerinden istifade edebiliyor. Külliye çalışanları yanında medrese öğrencileri, civardaki halk, yolcular ve ihtiyaç sahipleri buradaki hizmetlerden yararlanıyor. Burada belirli standartlarda yemekler pişiriliyor ki bunlar bütün detaylarıyla vakfiyede mevcut. Ne kadar ve hangi kalitede malzeme kullanılacağı, bunun nasıl

pişirileceği ve servis edileceği, hangi sofrada kaç kişinin oturacağına kadar standartlar belirlenmiş. Bunlar detaylı bir şekilde vakfiyede anlatılıyor. Buradan gündelik olarak çok sayıda kişinin istifade ettiğini görebiliyoruz. Burada ilginç birtakım görevler de var. Kurşuncu var ki daha çok kubbelerdeki kurşunların bakım ve tamirleriyle ilgili bir görevli. Fatih Külliyesi'nde gördüğümüz bir başka görev burada da mevcut: Mâhi'n-nükûş. Bunun görevi insanların duvarlara yazdığı yazıları silmek ve temizlemek. Tabi kâğıt, kalem, posta, e-mail ve sair iletişim imkânları olmadığı için insanlar birbirleriyle haberleşmek için cami duvarına not bırakıyorlar. Bunları silmek ve temizlemek için bir kişi görevlendirilmiş. Bunun yanında "meremmetçi", yani basit tamir işleri yapan görevliler var. Suyolcular var, suyolcularının sayısı oldukça fazla. Niçin? Çünkü suyun akıtılması önemli ve zor bir hizmet. Hem masrafı çok hem zor. Kış şartlarında veya yağışlı havalarda birtakım arızalar ortaya çıktığı zaman o günkü şartlarda bunun giderilmesi gerekir. Bu amaçla birisi reis olmak üzere yaklaşık yedi kişi suyolcu olarak istihdam edilmiş. Yedi kişi de suyolcu چراغی

olmak üzere toplam on dört kişi sadece su işlerini yürütmek üzere görevlendirilmiş.

Bu çerçevede baktığımız zaman verilen hizmetler sektörel olarak din hizmetleri, eğitim hizmetleri, kültürel hizmetler, sağlık hizmetleri, idari hizmetler, sosyal yardım hizmetleri ve altyapı hizmetleri şeklinde tasnif edilebilir.

Atik Vâlide Külliyesinin unsurlarından bahsettik. Külliye'nin unsurları içinde medrese, mektep, dârülkurrâ, darülhadis ve tekkeyi de dahil ederek düşünecek olursak ciddi bir eğitim ağı ortaya çıkıyor. Eğitim sisteminin vakıf sistemiyle yakın teması olduğunu anlıyoruz. Hatta birbirinin ayrılmaz parçaları diyelim. Yani bu irtibatı dikkate alarak, hem Atik Vâlide Külliyesi özelinde hem genel olarak Osmanlı açısından vakıf-eğitim ilişkisini biraz daha açabilir miyiz? Saraydaki Enderun ve özel mekân ve mahfilleri saymazsak vakıflar dışında bir eğitim var mı? Devletin eğitim sistemi ile ilişkisi nasıldı?

Osmanlı'da eğitim deyince aklımıza medrese geliyor. Medrese öncesinde mektep dediğimiz veya son dönemde sıbyan mektebi, taş mektep gibi farklı adlar alan başlangıç seviyesindeki birtakım eğitim kurumları var. Bu ilk seviyedeki okullar da hep vakıf sistemi içinde yer alıyor. Enderun Mektebi ve Hâssa Mimarlar Ocağı gibi az sayıdaki özel örnekleri dışarıda bırakacak olursak Osmanlı eğitim sisteminin tamamen vakıf sistemi içerisinde kurulup işletildiğini söyleyebiliriz. Bundan dolayı Osmanlı devlet bütçelerinde

eğitim için herhangi bir kaynak ayrıldığını göremezsiniz. Devlet eğitim için doğrudan tek kuruluş para ayırmıyor. Bu özellikle klasik dönem için böyledir. Peki nasıl yapılıyor bu işler? Vakıf sistemi içerisinde. Bu vakıf sisteminin kaynaklarına baktığımız zaman aslında bunların içerisinde devlet kaynakları ve kamu kaynakları da var. Biraz önce bahsettiğim tahsisat ve temlikler yoluyla kamudan bu vakıf eğitim kurumlarına aktarılan kaynaklar söz konusu. Dolaylı da olsa devletin de eğitime belli bir katkısı görülüyor. Bunun dışında halk imkânı nispetinde vakıf sistemine katkıda bulunuyor. Bunlar herkesin gücü nispetinde ortaya konuluyor. Dolayısıyla irili ufaklı bütün eğitim kurumları vakıf sistemi içerisinde kuruluyor. İlk kademedeyen, Süleymaniye'deki dârülhadis, dârülkurrâ veya dârüşşifaya kadar eğitimin bütün aşama ve boyutları vakıf sistemi ile yürütülüyor. Bu şekilde oluşturulan eğitim sisteminde verilen eğitim hizmetlerinin tamamı ücretsizdir. Herhangi bir şekilde eğitimin herhangi bir kademesinde ücret talep edilmez. Özellikle eğitimin ileri aşamalarında -ki Atik Vâlide Medresesi de buna dahildir- eğitim alan öğrencilere burs da verilir. Bu bursun standardı, sıradan vasıfsız bir işçinin günlük yevmiyesi kadardır. Dolayısıyla bugünkü standartlarla konuşacak olursak bir asgarî ücret diyebileceğimiz standartta öğrencilere burs verilir. Bu bursun yanında öğrencilere kalacak yer temin edilir. Öğrencinin yeme-içme ihtiyacı imâretten karşılanır. Yeme, içme, barınma ihtiyaçları ücretsiz karşılandığı gibi burada eğitim görenler asgarî ücret seviyesinde bir bursa da sahip olurlar.

Atik Vâlide Külliyesinde çalışanların ücretleri konusunda nasıl bir durum söz konusu?

Medresede görev yapan kişilerin aldıkları ücretlere şöyle bir göz atacak olursak; Bevvâb yani kapıcının günlük ücreti 2 akçe; ferrâş 2 akçe; bir tür asistan olan muîd 5 akçe; müderris 60 akçe. Yani asgari ücretin otuz katı. On altı talebesi var medresenin. Her biri 2'şer akçe alıyor. Dârülhadiste benzer bir durum söz konusu; bevvâbın günlük ücreti 1 akçe, muhaddisin 40 akçe, talebelerin de yine 2'şer akçe. On iki talebesi var, bunlar da 2'şer akçe burs alıyorlar. Dârülkurrâya baktığımız zaman dârülkurrâda on tane hafız var, günlük olarak 2'şer akçe alıyorlar. Bir de şeyhülkurrâ var; bu hafızların başı, onlara ders veren hocaları. Onun günlük ücreti de 30 akçe. Mektepte bevvâb 2 akçe, hüsn-ü hat muallimi 2 akçe, kalfa 3 akçe alıyor. Tekke şeyhinin günlük tahsisatı 25 akçe, dervişler de yine öğrencilerle bir tutulmuş. Otuz iki dervişin her birine günlük 2'şer akçe ödeniyor. Dârüşşifânın personel kadrosu da oldukça geniş. İki tane aşçısı var, günlük ücretleri 3'er akçe. Âbrizî (tuvaletçi), bevvâb (kapıcı), câmeşuy (çamaşırcı) gibi hizmetliler var. Bunlar da 2'şer veya 1'er akçe ücret alıyorlar. Cerrah-ı evvel ve cerrah-ı sâni olmak üzere iki tane cerrah var. Cerrah-ı evvel'in günlük ücreti 5 akçe, cerrah-ı sâni'nin günlük ücreti 4 akçe. İki eczacı var, 3'er akçe alıyorlar. Dört tane hasta bakıcı var, 3'er akçe alıyorlar. Hekim-i evvel veya başhekim 25 akçe alıyor, hekim-i sâni 15 akçe alıyor. Dârüşşifâ için ayrı bir imam görevlendirilmiş, 4 akçe alıyor. Mü-

Vakıf sisteminin en önemli özelliği budur; yani insanlar gönüllü olarak sahip oldukları malları sosyal amaçlarla toplumun hizmetine sunuyorlar. Tabiri caizse sosyalist veya komünist sistemin devlet zoruyla yapmaya çalıştığı şeyi vakıf sistemi insanların gönüllü bağışlarıyla gerçekleştiriyor.

ezzin ise 2 akçe. Kehhâl, yani göz hekimi, kehhâl-ı evvel 5 akçe; kehhâl-ı sâni 4 akçe. Kilerci 4 akçe. Külhancı 2 akçe. Vekilharç 3 akçe, vekilharç kâtibi 3 akçe.

Bu ücretler o günkü standartlarda kişinin günlük ihtiyacını karşılayabilecek düzeyde. Aylık düşünüldüğünde bugünkü asgari ücrete denk gelebilecek ve kişinin temel bir yaşam standardını sürdürebileceği bir oran. Vakıflarda çalışanların ücretleri genellikle günlük olarak tayin edilir. Ödemeler vakfın işleyişine göre değişiyor ama genellikle aylık şeklinde yapılır. Vakfın gelir gider dengesine göre bu değişebilir; iki ayda bir, üç ayda bir, altı ayda bir, senede bir şeklinde vb. Neticede ücretler günlük belirlenir ama aylık veya duruma göre değişik periyotlarda verilir.

Gelir gelmediyse de verilmez herhalde?

Gelir gelmemesi diye bir şey söz konusu olmaz. Özellikle Atik Vâlide gibi vakıflarda gelir-gider arasında büyük farklar vardır. Vakıf bütçesi genellikle fazla verir. Çok büyük kıtlık veya çok büyük kriz, afet durumları söz konusu olmadığı sürece bütçe fazla verir. Bu bütçe fazlası ne yapılır? Muhafaza edilir, vakıf binalarında büyük masraflı tamiratlar gerektiği zaman kullanılır. Bu tür

Hanım veya Vâlide Sultanların vakıf kurma geleneği Hürrem Sultan'dan itibaren bir gelenek haline geliyor ve Nurbânu Vâlide Sultan, Per-tevniyal Vâlide Sultan veya Bezmiâlem Vâlide Sultan gibi Vâlide sultanlar bugüne değin süren büyük ve önemli vakıflar kuruyorlar.

durumlar için bir ihtiyat fonu olarak bu gelir fazlası muhafaza edilir ve ihtiyaç olduğu zaman da harcanır. İhtiyaç söz konusu olmazsa bunlar ilave gelir getirecek şekilde akara dönüştürülebilir. Bunun da tabi vakfiyede zikredilmiş olması gerekir. Vakfiyede bu yönde bir düzenleme yapıldıysa vakfın gelirlerini arttırmak için ilave akar satın alınması düşünülebilir.

Osmanlı'da eğitimle vakıf iç içe ve ayrılmaz bir bütün olarak görünüyor; ilk kademedен son kademeye kadar eğitim vakıflar eliyle yürütülüyor. Günümüzde de vakıf-eğitim irtibatı bir şekilde devam ediyor. Resmi okullar yanında liseden üniversiteye çeşitli vakıf okullar mevcut. Bunun yanında vakıf benzeri özel teşebbüsler mevcut. İSM'de bunlardan biri. Siz de İSM'nin kuruluş aşamasında ve ilk dönemlerde önemli katkılar yaptınız. İSM ve benzeri kurumlar için, bu anlamda neler söyleyebilirsiniz?

Günümüzde eğitim daha çok devlet eliyle yürütülüyor. Ama eğitime harcanan kaynaklar devlet bütçelerini oldukça zorluyor. Bu anlamda sivil toplum kuruluşlarının bu alandaki katkısını önemsiyorum. İnsanlar

ve kurumlar imkânları ölçüsünde devletin bu yüküne destek vermeli, katkı sunmalı. Bu tür kanallarla eğitime ilave kaynaklar aktarılmalı ve eğitimin kalitesinin arttırılması yönünde çaba sarf edilmelidir. Bunun örneklerini biz Batı'da çokça görüyoruz. Örneğin bugün pek çok araştırma, bu tür sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu fonlar vasıtasıyla yapıyor. Dünya çapında meşhur, sıralamalarda ilk sıralarda yer alan üniversitelerin arkasında bu şekilde oluşturulmuş kaynakların, araştırma fonlarının olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla bizde de eğitim, bilim ve kültür alanında daha iyi seviyelere gelmek, her alanda dünya çapında söz sahibi yetkin insanların yetiştirilebilmesi için bu alana kaynak aktarılması gerekir. Bunun için İSM ve benzeri kurumların sayılarının ve etkinliklerinin arttırılması gerekir. Tabi bu tür kurumlarda sağlanması gereken en temel unsur sürdürülebilirlik. Yani çok büyük hedefler koyup bir süre sonra bunları yapamaz hale gelmektense eldeki imkânlarla göre daha mütevazı-makul hedeflerle yola çıkmak, yola koyulmak ve zaman içerisinde bu imkânları arttırdıkça hedef büyütme belki daha makul bir yol olarak tavsiye edilebilir.

Son bir soru ile röportajımızı tamamlamak isteriz. Türkiye akademisinde vakıf çalışmalarına baktığınızda nasıl bir değerlendirme yapıyorsunuz?

Vakıf hayırlı bir kurum. Vakıf çalışmaları da akademik alanda son derece bereketli. Vakıf birçok alandan araştırmacıların ilgisini çe-

kiyor. Türkiye’de vakıf konusunu daha çok sanat tarihçileri yoğun bir şekilde çalıştı ve hâlâ çalışıyorlar. Muhteşem vakıf eserler var ve bunların sanat tarihi açısından çalışılması ve araştırılması önem arz ediyor. Bunun yanında iktisat tarihi, hukuk tarihi açısından birtakım çalışmalar söz konusu. Bu alanda da gerçekten güzel araştırmalar önümüze geliyor. Bunların sayılarının artması lazım. Bizim muazzam bir arşivimiz var. Osmanlı arşivleri dünyanın sayılı arşivlerinden bir tanesi, belki de en büyüğü. Bu arşiv içerisinde belki de belge ve defter şeklindeki kaynakların çoğu vakıflara ait. Niçin? Çünkü vakıflara ait bütün işlemlerin kaydedilmesi Osmanlı döneminde hukuken

zorunluydu. Dolayısıyla vakıfların vakfiyelerinden itibaren bütün muhasebe kayıtları, tamirat kayıtları, inşaat kayıtları vb. her şey kayıt altına alınmış ve önemli ölçüde de muhafaza edilmiştir. Bir oran vermek belki doğru olmaz ama Osmanlı’dan günümüze intikal eden arşivin önemli bir kısmını vakıflarla doğrudan veya dolaylı şekilde ilgili belgeler oluşturur. Bunların çalışılması, araştırılması bize akademik anlamda ve farklı branşlarda çok büyük katkılar sunacak. Örneğin vakfa ait belgelerin biyografi çalışmalarındaki önemine dikkat çekebiliriz. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi (İSAM) tarafından yayımlanan *İslam Ansiklopedisi*’ndeki biyografi madde-

Vâlîde Atik Külliyesine tahsis edilen vakıflar arasında araziler, gayrimenkuller, tarım ve hayvancılık işletmeleri, bağlar, mezralar, mukataa gelirleri vb. gibi çok çeşitli vakıf malları var.

lerinin hazırlanmasında vakıf kayıtları çok önemli bir kaynak teşkil etti ve başka hiç bir kaynaktan bulunamayacak veriler sağladı. Mesela vakfın kurucusunun ailesiyle ilgili başka kaynaklarda bulunamayan bazı bilgilere vakıf kayıtlarından rahatlıkla ulaşılabilir. Eğitimi ile ilgili bilgilerini yine vakıf kayıtlarından bulmak mümkün. Bunun yanında daha pek çok bilgiye bu kaynaklar aracılığıyla ulaşılabilir. Bir başka örnek verecek olursa imâret kayıtları iktisat tarihi açısından son derece zengin bilgiler içeriyor. İmâret kayıtlarından mesela günlük un alımlarından un fiyatlarını ve bu fiyatlardaki değişimi takip edebilirsiniz. Bölgesel olarak, tarihi olarak, dönemsel olarak çeşitli ürünlere ait fiyat değişimlerini izleyebilirsiniz. Zaten bu hususlarda iktisat tarihi alanında önemli bir birikim mevcut. Hukuk tarihi açısından vakıf konusu son derece zengin. Osmanlı döneminde uygulamayla birebir gelişen, en detaylı uygulama alanı bulan bir alan vakıf hukuku. Dolayısıyla vakıf hukukuyla ilgili çalışmalara hâlâ ciddi şekilde ihtiyaç var.

Tabi genç araştırmacılardan bu konuda çalışanlar var ama henüz yeterli düzeyde değil. Sayılarının ve kalitelerinin artırılması lazım. Kanaatimce vakıf alanında planlı ve sistematik çalışmalar yapıp yönlendirecek bir üst kuruma ihtiyaç var. Bu işleri planla-

arak hangi alanda eksikler olduğunu görerek gençleri yönlendirerek bu çalışmalarını geliştirmek gerekiyor. Bu yapılabilirse ileriye yönelik çok daha verimli, çok daha güzel çalışmalar yapılabilir. Henüz pek çok önemli vakfın vakfiyesi bile neşredilebilmiş değil. Şimdi hakkında konuştuğumuz Atik Vâlîde Külliyesi'nin vakfiyesi üzerine yakın zamana kadar bir çalışma yoktu. Vakfiyenin metni hâlâ yayımlanabilmiş değil. Vakfiye üzerine yapılan birkaç çalışma söz konusu ama bu vakfiyenin çalışılması belki metnin yayımlanması gerekiyor. Bunun ötesinde bu vakıfların işleyişi ile ilgili muazzam kayıtlarımız var. Bunların ortaya çıkarılması ve işlenmesi, buradaki bilgilerin açığa çıkarılması gerekiyor. Bütün bunlar hem hukuk tarihi hem iktisat tarihi hem şehircilik tarihi açısından son derece önemli. Müesseseler tarihi açısından, sosyal ve kültürel tarih açısından, dini hayat, göçler ve yerleşim açısından da önem arz ediyor. Mesela bir örnek verelim: İstanbul'da bir dönem Yahudihaneler açılıyor ve bunların birçoğu vakıflar tarafından kuruluyor. O dönemde Osmanlı topraklarına Polonya veya İspanya gibi Avrupa'nın çeşitli bölgelerinden Yahudi nüfusunun göçü söz konusu ve bunların iskân edilip iş gücü sahibi yapılması noktasında sorumluluğu vakıflar üstleniyor. Vakıflar o dönem seferber olmuş, Hasköy ve Ortaköy gibi İstanbul'un belli bölgelerine Yahudihane denilen ve Yahudilere uygun fiyatla kiraya verilen evler inşa edilmiş. Vakıfların bu anlamda, şehirlerin iskanı, mesken probleminin çözümü, istihdam katkısı, üretim katkısı ve daha pek

çok alanda çalışılması gerekiyor. Yine mesela para vakıfları konusu finans ve bankacılık tarihi açısından son derece önemli ve güncel bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Para vakıfları tarafından yapılan bazı uygulamalar günümüzdeki katılım bankalarının geliştirilmesinde örnek olabilecek durumda. Bunun yanında sosyal güvenlik-sigortacılık anlamında da vakıf kurumunun çalışılması gerekiyor. Yaşlıların bakımı, yetim çocuklar, dezavantajlı gruplar, dul kadınlara yönelik vakıfların hizmetleri tetkik edilmeli. Bütün bunlara yönelik vakıfların çok ciddi hizmetleri söz konusu ve bu alanlara dair ciddi araştırmaların yapılması gerekiyor. Bu anlamda vakıf kurumu farklı branşlardan çok daha detaylı ve derinlikli araştırmalara açık durumdadır.

İşletme kültürü açısından bu vakıfların idaresi, özellikle büyük vakıfların idaresi önemli. Biraz önce Atik Vâlîde çalışanlarının maaş ve ücretleri ile ilgili çeşitli rakamlar verdik. Müderris 50-60 akçe alıyor, vakıfların CEO'su diyebileceğimiz müteveli 100-120 akçe gibi ücretler alabiliyor. Niye müteveli bu kadar yüksek ücret alıyor çünkü bugünkü tabirle büyük bir işletmeyi, bir şirketi, hatta bir holdingi yönetiyor. Verdiğimiz rakamlar o günkü standartlarda devasa bir işletmeyi ifade ediyor. Böyle bir yapının işletmesi ve yönetimi de işletmecilik açısından başlı başına bir araştırma konusu. Böyle bir vakfın yönetiminin, gelirlerinin toplanmasının, gelir gider yönetiminin modern maliye teknikleri açısından incelenmesi gerekir. Bu gelirlerin kayıt altına alınması, muhasebe teknikleri açısından incelenmesi gereken konular.

Dolayısıyla vakıf deyince neredeyse hemen hemen her branşla ilgili araştırabileceğiniz konular karşınıza çıkıyor. Bu araştırmaların sonucunda günümüzde farklı alanlarda alternatif çözümlere ışık tutacak bulgulara ulaşılması ihtimal dahilindedir. Bu nedenle vakıf alanındaki çalışmaların her boyutta sayısının ve kalitesinin arttırılarak sürdürülmesinde yarar olduğunu düşünüyorum.

Bu kıymetli sohbet için çok teşekkür ediyoruz Hocam.

Ben teşekkür ederim.

İSM 2. Sınıf Öğrencileri 2018 Yaz Dönemi Dil Eğitimi İçin Ürdün'deydi

İSM Arapça eğitiminin bir parçası olarak her yaz dönemi olduğu gibi bu yaz da bir grup öğrenci yoğunlaştırılmış Arapça programı için Ürdün'e gitti. İSM'de iki yıllık yoğun klasik ve modern Arapça eğitimini başarıyla tamamlayan 8 öğrenci 25 Haziran-15 Ağustos arasındaki dönemde Ürdün'ün başkenti Amman'da bulunan ülkenin önde gelen dil okullarından Qasid Arapça Dil Enstitüsünde yaklaşık iki ay yoğun bir dil eğitimi aldı.

Qasid'da haftanın beş günü ikişer blok halinde 140 saatlik paket bir dil eğitimini alanında uzman Arap hocalardan alan İSM öğrencileri, bunun yanı sıra Medârik İslâmî İlimler Enstitüsünde Muhammed en-Nü-

veyhi'den, Akide ve el-Fikrû't-Türasi dersini ise Ürdün'ün meşhur alimlerinden olan Emced Reşid'den aldılar. Öğrenciler Qasid ve Medârik gibi kurumlarda dil ve İslâmî ilimler alanındaki çalışmalar yanında iki ay boyunca Ürdün toplumunun kültürünü, tarihini ve canlı dil yapısını tanıma imkânına kavuştu.

Öğrenciler, Arapçalarının gelişmesine ve kültürü tanımalarına yardımcı olan dil partnerleri (eş-şeriku'l-lugavî) ile her gün bir araya gelerek şehri gezdiler. Bu geziler sırasında başkent Amman'ın tarihi ve sosyal mekanları gezildi, mahalli düğünlere iştirak edildi, şehrin en büyük kütüphanesi

Shouman Foundation gibi kültürel mekanlar ziyaret edildi.

İki aylık program süresince hafta içi sabah 8’de başlayan eğitim programı kültürel faaliyetlerle akşam 8’e kadar devam etti. Hafta sonları tatil günlerinde Amman dışındaki diğer şehirlere de çeşitli geziler düzenlendi. Geziler sırasında Petra, Vad-i Ram, Vad-i Mucib, Mahmiyye Dana, el-Bahru’l-Meyyit, Aclun-Ceraş Kaleleri, Akabe, Hammâmât Main ve çeşitli sahabe kabirleri ziyaret edildi. İki defa çölde kamp kurarak çadırlarda kalan öğrenciler bedevi kültürüyle hemhâl olma imkânı buldu. Ürdün’deki Salt Türk Şehitliği ziyareti ise öğrencilerimiz açısından ayrı bir öneme sahipti. Buradaki Birinci Dünya Savaşı Osmanlı şehitleri dualarla ve Yâsinlerle anıldı.

Ürdün dil eğitimi programının önemli par-

çalarından biri de öğrencilerin proje ödevleriydi. Her bir öğrencinin belirlediği bir konu etrafında boyunca yazılı kaynaklar yanında anket usulünü de kullanarak Arapça olarak hazırladığı bu ödevler münasebetiyle öğrenciler bir yandan Ürdün toplumu ile daha yakından irtibata geçme imkânı bulmuş diğer yandan da kapsam ve uzunluk açısından önemli düzeyde Arapça bir makale yazmıştır. Öğrenciler, Ürdün’de hayvan haklarından dârü’l-eytâm ve dârü’l-acezeye, vakıflardan çöl hayatının toplum üzerindeki etkilerine varan çeşitli başlıklar içeren makalelerini hocaların nezaretinde sundular.

Öğrencilerimiz program vesilesiyle, dinleme, konuşma ve özellikle de yazma konusunda önemli bir mesafe almış, dil pratiklerinin ötesine geçerek Ürdün toplumunu kültür, iktisat, sanat, yaşam biçimleri açısından da tanıma imkânı bulmuştur.

2018 YILINDA 23 ÖĞRENCİ

İSM düzenli olarak her yıl, program bünyesine belli sayıda yeni öğrenci kabulü gerçekleştirmektedir. 2018 yılı başvuru döneminde, başta Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi olmak üzere; İstanbul'daki çeşitli İlahiyat ve İslami İlimler Fakültelerinde okuyan 79 öğrenci İSM'ye başvuruda bulunmuştur. 7 Eylül tarihinde gerçekleştirilen sınav ve mülakatlar ile 23 öğrenci İSM programına katılım hakkı kazanmıştır. Yeni dönemde aramıza iştirak eden arkadaşlarımıza Cenâb-ı Allah'tan muvaffakiyetler diliyoruz.

İSM AİLESİNE KATILDI

İsm Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyeleri Yalova'da Düzenlenen 'Hukuki Ve Tatbiki Yönleriyle Para Vakıfları Çalıştayı'na Katıldı

Eğitime Destek Programları Merkezi'nin (EDEP) 21-22 Eylül 2018 tarihleri arasında Yalova'da "Hukuki ve Tatbiki Yönleriyle Para Vakıfları Çalıştayı" düzenledi. Osmanlı dönemi para vakıfları ile ilgili teorik ve pratik meselelerin çeşitli boyutlarıyla ele alındığı çalıştaya alandaki Türkiye'nin önde gelen akademisyenleri katıldı. İSM Yönetim Kurulu başkanı Prof. Dr. Recep Şentürk'ün de katıldığı çalıştayda İSM Yönetim

Kurulu üyesi Prof. Dr. Murteza Bedir "Para Vakıflarının Tescilinin Arka Planına Dair Bir Mesele -İmam Züfer'in (Bir Öğrencisinin?)-Kavli", İSM Yönetim Kurulu üyesi Dr. Hamdi Çilingir "Osmanlı'da Bey Bi'l İstiğlal'in Meşruiyeti Tartışmaları", İSM Yönetim Kurulu üyesi Mahmut Salih Eser "16. Yüzyıl Risaleleri Işığında Paranın Vakfı Tartışmaları" başlıklı tebliğlerini sundu.

İkindi sohbetleri

Bir medrese geleneği olan İkinci Sohbetleri, Temmuz ve Ağustos aylarında sürdürülen yoğun yaz programı çerçevesinde icra edildi. Atık Valide Medresesi'nde Salı günleri ikindi namazı sonrası gerçekleştirilen sohbetlere Recep Şentürk başta olmak üzere, Şeyh Muhtar ve Ahmet Çelik de konuşmacı olarak katıldı. Yaklaşık kırk kişinin iştirak ettiği sohbetlerde fütüvvet, gençlik, ilim adamının ahlakı, İslam dünyasının güncel problemleri gibi konular üzerinde duruldu.

İSM Tematik Seminerleri 2018 Güz Dönemi Boyunca Beş Tema Etrafındaki Okumalarla Tamamlandı

Tematik Seminerler, belli temalara odaklanan dönemlik çalışmalar olup öğrencilerin tema odaklı kitap okuma, film izleme ve kavrama, tahlil ve yazı yazma yeteneklerini geliştirmeyi hedef almaktadır. 2018-2019 Güz Döneminde İSM’de 5 Tematik Seminer gerçekleştirilmiş ve toplam 52 öğrenci bu çalışmalara katılmıştır. Türkiye’de Siyaset: Kavramlar ve Meseleler, Filmlerle “Kavram”ak, Hatıratlar Tarihe Ne Söyler, Bilim Tarihine Yaklaşımlar, II. Dünya Savaşı Sonrası Küresel Siyaset başlıkları 2018-2019 Güz döneminin temaları oldu.

Yusuf Ziya Gökçek

Filmlerle “Kavram”ak

Bu film atölyesi kapsamında tarihsel, toplumsal ve düşünsel bağlamda öne çıkan kavramlar filmlerle birlikte işlenmiştir. Kavramın görüntü ve hikâye edilişiyle birlikte önemli boyutlarının anlaşılması hedeflenmiştir. Seminer filmin kurmaca lehine bir gelişim göstermesini dengelemek amacıyla kavramı konu edinen kurgu dışı kitaplarla birlikte yürütülmüştür. Bu çalışma kapsamında her seminer için belirli bir başlık altında bir kitap ve bir film okunup izlenerek tahlili yapılmıştır.

Ali Osman Çakmak

Türkiye’de Siyaset: Kavramlar Ve Meseleler

Bu seminerde siyasetin ana kavramlarının yanı sıra, Türkiye’de siyasal hayatı belirleyen rakip fikir akımları ve ideolojiler üzerinde durulmuştur. Oluşturulan çerçeve üzerinden Türk siyasi hayatı anlaşılmaya çalışılmış, siyasetin ana meseleleri kavramsal bir düzeyde tartışmaya tabi tutulmuştur.

İbrahim Agah Sağır

Hatıratlar Tarihe Ne Söyler?

Bu seminerde hatıratlar ve biyografi türü eserler üzerinden modernleşme hareketinin 19. yüzyıl son çeyreği ile 20. yüzyıl ortaları arasındaki izleri resmi anlatıyı aşacak şekilde ele alınmıştır. Kırılma ve devamlılık tezleri üzerine karşılaştırma imkânı verecek metinler seçilmesi ile tarihsel süreç içerisinde Türk toplum hayatını derinden etkileyen kavramlar yakından incelenmiş ve bu kavramların dini, sosyal ve siyasal hayata ne gibi etkiler bıraktığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yücel Aşkoğlu

Bilim Tarihine Yaklaşımlar

Bu seminerde bilimsel bilginin oluşumu, hangi ifadelerin bilimsel sayılacağı, bilimlerin sınıflandırılması, bilimsel bilginin elde edilme yöntemleri gibi meseleler ele alınıp tartışılmıştır. Disiplinler arası bir yaklaşımı da gerekli kılan Bilim Tarihi seminerinde modern bilimin oluşumundan Osmanlı'da bilim ve teknolojiye geniş bir okuma alanıyla Bilim Tarihine külli bir bakış hedeflenmiştir.

Ahmet Arda Şensoy

II. Dünya Savaşı Sonrası Küresel Siyaset

Bu seminerde, küresel çapta bir kırılmaya sebep olan II. Dünya Savaşı sonrası dünya siyasetindeki gelişmeler incelenmiştir. Soğuk Savaş olarak adlandırılan uluslararası sistem ve sonrasında yayılan küreselleşme dalgası, 11 Eylül sonrası ortaya çıkan “küresel terörizm” gibi olgular tarihsel perspektiften ele alınmıştır. Tüm bu tarihsel olaylar ve olgular, uluslararası ilişkiler teorileri eksenine de oturtulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda Realizm, Liberalizm, Konstruktivizm gibi ana yaklaşımların küresel siyaseti teorik olarak nasıl açıkladıklarının yanı sıra belirlenen tarihsel süreçteki olayları nasıl yorumladıklarının anlaşılması hedeflenmiştir.

İSM Yeni Dönem Tanışma Kampı Yuvacık'ta Yapıldı

28 Eylül-30 Eylül 2018
Diriliş Kampı, Yuvacık

İSM, 2018 Güz dönemi tanışma kampı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 2017 yılında faaliyete geçirdiği Diriliş Kamp alanında gerçekleştirildi. Unutulmaz hatıralarla ayrıldığımız 2017 yaz kampının ardından, bu seneki tanışma kampımız için rotamızı tekrar Diriliş Kampına çevirdik. 28 Eylül ile 30 Eylül tarihleri arasında, 50 kişinin katılımıyla gerçekleştirdiğimiz kampta, seminer ve sohbetler, doğa yürüyüşleri, okçuluk, matrak oyunu, paintball, futbol, voleybol ve çevresinde eğlenceli muhabbetlerin yapıldığı "kamp ateşi" gibi çeşitli etkinlikler icra edildi. Kamp boyunca hocalarımız ve abilerimiz ile bolca hasbihal edildi, fikir alışverişinde bulunuldu. Öğrencilerimizin yoğun ilgisine mazhar olan çeşitli yarışmalar düzenlendi. Takımlar paintball, futbol ve voleybolda hünerlerini sergiledi, ok atışlarıyla hedefi yokladı, etap yarışmalarında ter attı, matrak oyununda ise motivasyonlarını en üst düzeyde tutmaya gayret sarf etti. Kamp alanının nezih, temiz ortamı, doğa ile iç içe manzarası, katılımcılara sağladığı hayli çeşitli etkinlik imkanları ile Diriliş Kampı, İSM öğrencilerine doyumsuz ve unutulmaz bir haftasonu armağan etti.

İsm İhtisas Kademesi Açıldı

2007'deki kuruluşundan bu yana İslâmî ilimlerle sosyal bilimleri harmanlayan ve özgün bir müfredat ortaya koyan İSM, 5 yıllık temel eğitim kademesi yanında lisansüstü öğrencilere yönelik belli seminer ve atölyeler gerçekleştirmiştir. 2018 yılına kadar ihtisas alanında çeşitli faaliyetleri bulunmakla birlikte 2018 güz dönemi ile birlikte daha düzenli ve planlı bir programa geçiş yapılmış ve İSM İhtisas Kademesi faaliyete başlamıştır. İSM İhtisas Kademesinin faaliyete geçişi ile birlikte çeşitli seminer, sempozyum, okuma grupları ve atölyelerin gerçekleştirilmesi ve belli alanlarda nitelikli yayınların ortaya konması hedeflenmektedir.

İhtisas Kademesinin açılmasıyla birlikte, şimdiye kadar seminerlerin son aşaması olan İngilizce'deki öğrenci seviyesine bağlı olarak değişen temel eğitim süresi, İSM Temel Eğitim Kademesi adlandırılmasıyla beş yıla sınırlandırılmıştır. Temel Eğitim Kademesinden mezun olan öğrencilerimiz ise İhtisas Kademesine başvurup kabul aldıkları takdirde kurumumuzda asistan olarak görev alabilecek, kendilerine tevdi edilecek akademik ve idari sorumlulukların yanında merkezimiz imkanlarından da daha üst düzeyde istifade edebileceklerdir.

İsm İhtisas Kademesi 2018 Güz Dönemine İki Yeni Atölye İle Başladı

Hicri İkinci Asırda Hadis ve Rey

Koordinatörler: Prof. Dr. Bekir Kuzudışlı, Dr. Öğr. Üyesi Nail Okuyucu ve Dr. Öğr. Üyesi Halil İbrahim Hançabay

Hicrî ikinci asır, dinî ilimlerin tedvin edildiği yüzyıl olduğu için İslâm tarihinde önemli bir döneme karşılık gelir. Bu atölyede hicri ikinci asır boyunca Ehl-i hadis ve Ehl-i re'y kavramları etrafında şekillenen ilmî faaliyet alanları, bu faaliyetleri yürüten kesimlerin ekolleşme süreçleri ve bunların yansıdığı yazılı kaynaklar takip edilmek suretiyle ilgili kavramların gelişimleri incelenecektir. Atölye faaliyetleri boyunca, hadis ve re'y kavramlarının doğuşu ve ilk gelişim süreçleri, bu kavramlarla anılan grupların ortaya

çıkışı, dinî bilginin temsil ve aktarımına dair muhtelif vizyonların bu kavramlar etrafında ilmî çalışmalarını nasıl şekillendirdiği ve benzeri problemler birincil kaynaklar üzerinden takip edilecektir. Bunun için hicrî ikinci asrın başından itibaren kaleme alınmış hadis, fıkıh ve ilgili diğer sahalardaki metinler tahlil edilecek ve böylece mezkûr kavramların anlamlarında ve bu kavramlarla anılan zümre ve çevrelerin görüş ve yaklaşımlarında zaman içerisinde ne gibi dönüşümlerin yaşandığı takip edilecektir.

Karşılaştırmalı *el-Muhassal* Okumaları

Koordinatör: Doç. Dr. Eşref Altaş

Bu atölyede Fahreddin er-Râzî'nin *el-Muhassal* adlı eseri Mısri, Tusi ve Kâtibi şerhleri ile birlikte karşılaştırmalı olarak okunacaktır. *el-Muhassal* kelamın ve meşşâî metafiziğin bütün sorunlarının delilleriyle ve itirazlarıyla birlikte tartışıldığı klasik bir eserdir. Farklı sistemler, fırkalar ve yöntemler arasında karşılaştırma yapma imkânı veren bu eser, tasavvufu da içerecek şekilde İslam düşüncesinin bütününe etkilemiş ve müteahhirin dönemindeki tümel disiplinler arasındaki ilişkinin tesisinde temel rol oynamıştır. Ayrıca *el-Muhassal* mü-

teahhirin döneminde kelim literatürünün muhtevasını, tertibini, mesele ve üslubunu belirleyen temel eserdir. Bu nedenle *el-Muhassal* Râzî sonrasında çeşitli âlimler tarafından talik, telhis, şerh ve haşiye türünde çalışmalarla incelenmeye devam edilmiştir. Atölye çalışmaları süresince *el-Muhassal* üzerine yazılan literatür içerisinde seçilen eserler teorik olarak karşılaştırmalı olarak okunup incelenecektir. Ayrıca şu an yazma halinde bulunan bir kısım eserlerin tahkik ve tercümelerinin de atölye süresince gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

İslami İlimlerin Güncel Değeri

Murteza Bedir

18 Eylül 2018

Değerlendirme: Emrah Alağaç

İSM, yeni eğitim dönemine Prof. Dr. Murteza Bedir'in "İslami İlimlerin Güncel Değeri" başlıklı açılış dersiyle bismillah dedi. Modernitenin İslam aleminde ürettiği problemler ile yüzleşebilmek için, modern dönemde İslam ve Batı'nın içinde bulunduğu durumun sağlıklı bir şekilde okunması ve tahlil edilmesi elzemdir. Bu bağlamda Bedir'in açılış dersi, moderniteyi ve İslam aleminin karşılaştığı krizi anlama sadedinde dinleyicilere ışık tutar nitelikteydi.

Bedir, İslami ilimlerin güncel değeri hakkında konuşabilmemiz için öncelikle "İslami ilimler" ve "güncel" kavramlarının ne mana ifade ettiklerini ortaya koymanın gerekliliğinden bahsederek sözlerine başladı. İslami ilimlerin tanımlamasını en yetkin ve bugüne hitap edecek şekilde yapan

kişinin *Mukaddime* müellifi İbn Haldun olduğunu ifade etti. Altıncı bölümünde ilimler bahsinin konu edildiği *Mukaddime*'nin, klasik İslam eserleri bir sıralamaya tabi tutulsa ilk on eser içinde yer alacağını; kitaba atfedilen önemin ise İbn Haldun'un İslam medeniyet ve kültürüne bir sosyal bilimci ve bir medeniyet tarihçisi gibi bakıp değerlendirmelerde bulunmuş olmasından kaynaklandığını belirtti. Hocamız *Mukaddime*'nin altıncı bölümünün tavsihiyle devam etti. "Bugün adına İslami ilimler dediğimiz, geçmişte ise şer'i ilimler diye bilinen ilimler ile akli ilimleri bir araya toplamış ve bunlarla ilgili bilgi, bilim konularını ele almış olan İbn Haldun, her medeniyette iki türlü ilmin olduğunu belirtmiştir. Bunlardan ilki o medeniyetin geleneğini, dünya görüşünü, hayat felse-

fesini karakterize eden ilimlerdir ki bunlara vaz'î ilimler denir. İslam medeniyetinde ise vaz'î ilimlerin karşılığı şer'î ilimlerdir. İkincisi ise akli ilimlerdir ki bunlar, medeniyetler arası ortak ilimlerdir. Ayrıca İbn Haldun vaz'î-şer'î ilimleri Müslüman perspektifinden tanımlamıştır: Mebâdi ve usulü Allah tarafından vaz edilmiş, fûruatı ve cüziyatı ise insan aklıyla o mebâdi ve usulden istinbat, istihraç ve ilhak yoluyla elde edilmiş olan bilgilerdir. Dolayısıyla şer'î ilimler toplamda beş ilimden oluşur. İki usulün tespitine yönelik olan ulümü'l-Kuran ve usulü'l-hadis; geriye kalan üç ilim ise usulden çıkarılan kelim, fıkıh ve tasavvuf ilimleridir.”

Bugünkü ilimler açısından vaz'î ilimler nelerdir? Müslümanlar için vaz'î ilim, kendi medeniyet ve kültürlerinden devralmış oldukları ve yine kendi medeniyet ve kültürlerini şekillendiren şer'î ilimlerdir. Murteza Bedir, bugün akli ilimler sınıfından sayılan insan ve toplum bilimlerinin, aslında Batı medeniyetini niteleyen, yansıtan ilimler olduğunu ve bu ilimlerin köklerinin, Batı medeniyetinin felsefi derinliğinden, iç dinamiklerinden gelmiş olduğundan bunların Batı medeniyetinin vaz'î ilimleri olduğunu ifade etti. Ancak Batı medeniyeti bu ilimlere akılları ile ulaştıkları iddiasında bulunmuş ve bunları tüm dünyanın ortak akli ilimleri olarak sunmuştur. Birçok medeniyet bu ilimleri hüsnü kabul ile karşıladığından bunun neticesinde “tek tip” bir insan türemiştir. Kendi ilim ve medeniyet anlayışına göre yetişenler ise modern anlayışa göre “hastalıklı” bireyler olarak görülmüştür. İşte bu marazi durumun kaynağında Batılıların

kendi vaz'î ilimlerini evrensel akli ilimler olarak sunmaları yatar.

Ancak 1950'lerden sonra Batılı bilim insanları, kendi medeniyetlerinin evrensel ve rasyonel olarak sunduğu sosyal bilimlerin, aslında Batı medeniyetinin köklerinden beslenen ve onun kabulleri ile varsayımlarını esas alan ilimler olduğunu dile getirmeye başlamıştır. Batılı filozoflar artık, modern dönemin bir yutturmaca, bir kurgudan ibaret olduğunu kabul etmişler, aslında tek bir “modernliğin” değil “modernliklerin” var olduğunu ifade etmişler ve artık birden çok modernliğin kabul edildiği post-modern döneme geçilmiştir.

Bedir, Müslümanların -kitle eğitim araçlarının dışında kalmadıklarından- sosyal bilimlerin daha akli ilimler olduğunu, bir de bunun yanında şer'î ilimlerin var olduğuna inandıklarını ifade ettikten sonra, sosyal bilim ve İslami ilimlerin birbirini tamamlayan ilimler olmadığını, bilakis birbirlerinin alternatifi olabileceğini söyledi. Tersinden bakılacak olursa İslami ilimler, İslam medeniyetinin insan ve toplum bilimleri konumundadır.

Son olarak İslami ilimleri öğrenmenin önemine ve güncel değerine değinen Bedir, bu konuda İslami ilimler talebeleri için bir vizyon çizdi. Buna göre İslami ilimleri öğrenmenin temel amaçlarından biri de Müslümanlar için dünya görüşü ve davranış kodlarını belirlemektir. Bu dünya görüşü esas olarak Müslüman bireyler tarafından ortaya konulmadığı müddetçe insan ve toplum bilimlerini temel felsefe olarak kabul eden kimseler dünya görüşlerini bu minval üzere pazarlamaya devam edeceklerdir.

Vakıf ve Medrese

Hamdi Çilingir & Mahmut Salih Eser

28 Kasım 2018

Değerlendirme: Muhlis Sönmez

Kuşkusuz İslam medeniyeti tarihi boyunca vakıf ve medrese, biri sadakanın somutlaşmış zirvesi, diğeri ilim ve irfanın yuvası olan iki büyük müessesedir. Bunlar olmadan İslâm medeniyetini yeterince anlamak neredeyse imkansızdır. Hamdi Çilingir ve Salih Eser'in verdiği "Vakıf ve Medrese" konulu konferansta vakıf ve medresenin teşekkülü, yapısı, işlevi ve ikisi arasındaki ilişki üzerinde duruldu.

Cenab-ı Hakk'a kurbet maksadıyla kurulan vakıf kurumu bir sadaka-i câriyedir ve vakfın ilk örneğinin Hz. Ömer vakfında somutlaştığı görülmektedir. Hz. Ömer fetih topraklarından kendi payına düşen bir araziye Allah Resulü'ne ne şekilde değerlendirmesi gerektiğini sorması üzerine "aslını habs et, semeresini tasadduk

et" tavsiyesine uymuş, arazisini vakfetmiş ve asırlar boyu süregelen vakıf kültürünün temelini atmıştır. Daha sonra Hz. Osman, Hz. Ali ve Halid b.Velid gibi pek çok sahabinin ve sonrasında tabiin ile sonraki nesillerin bu tavsiyeye uyarak vakıf kurmaları, sonraki dönemde büyük ve kapsamlı bir müessese haline gelen vakfın ilk halkalarını oluşturmuştur.

Böylelikle vakfın özü ve temeli Hz. Peygamber'in Hz. Ömer'e tavsiyesinde ortaya çıkmaktadır. Vakıf bir yandan tasadduk ve sadakadır; Allah'a yaklaşma arzusu ile kişi malını elden çıkarmakta, mal kendi mülkiyetinden tamamen çıkmakta ve bunun menfaatini sadakanın ruhuna uygun cihetlere tahsis etmektedir. Bu açılardan bir sadaka mahiyetinde olan vakıf

başka bir açıdan diğer sadakalardan ayrılmaktadır. Diğer sadaka türlerinden ayrı olarak vakıf bir malın aslının habsedilip semere ve menfaatinin tasadduk edilmesinden oluşmaktadır. Böylece vakfedilen malın aslı satım, hibe ve miras gibi mülkiyet ifade eden işlemlerden habs edilip semere ve menfaati sadakanın ruhuna uygun cihetlere tahsis edilmektedir. İşte vakıfta bir malın mülkiyetinin artık kimsenin mülkiyetine girmeyecek şekilde habs edilmesi ebediliği yani vakfın süresiz olarak kuruluşunu ve vakıf malların da bu ebediliğe uygun mallardan yani büyük ölçüde gayri menkullerden oluşmasını zorunlu kılmıştır. Vakfın sadaka mahiyetine uygun olarak da amaçları sadakanın ruhuna uygun amaçlardan teşekkül etmiştir.

İşte bu vakıf müessesesinin özüne uygun olarak eğitim ve bu eğitimin örgütlü kurumları olan medreselerden darülhadislere hemen bütün eğitim kurumları vakıf hukuku çerçevesinde kurulmuş ve kendilerine tahsis edilen çeşitli vakıflar aracılığıyla varlıklarını uzun yıllar devam ettirebilmişlerdir. Aslında vakıf-eğitim ilişkisi medrese öncesi dönemde İslam'ın ilk yıllarına kadar uzanır. Hatta bu ilişkinin her zaman var ol-

duğu ileri sürülebilir. George Makdisi'nin tespit ettiği gibi İslam eğitim kurumları mescit, mescit-han ve medrese olmak üzere üç aşamadan geçmiş ve bu üç aşamada da vakıf merkezde olmuştur.

Her üç aşamayı temsil eden yapıların kendileri vakıf olarak kurulduğu gibi kademeleli olarak hocalara maaş, öğrencilere burs ve kalacak yer temini vakıflar aracılığı ile gerçekleştirilmiş ve medrese modeliyle artık hocalara maaş veren, öğrencilere burs ve kalacak yer temin eden, kurumun diğer masraflarının da vakıf aracılığı ile karşılandığı model yerleşik hale gelmiştir. Bu model özellikle 10.-11. yüzyıldan sonra İslam dünyasının her yerinde tutmuş ve medreselerle onu modelleyen diğer eğitim kurumları vakıf olarak kurulup kendileri lehine de çeşitli vakıflar kurulmuştur.

Eğitim tarihi bu gözle okunduğunda genel kapsamda eğitim ile sadakanın, daha özel kapsamda medrese ile vakfın hep iç içe olduğu, birbirinin ayrılmaz parçası haline geldiği ve bugün modern devletin uhdesinde önemli bir kaynağı gerekli kılan eğitimin tarih boyunca vakıflar aracılığıyla gerçekleştirildiği görülmektedir.

Çok Katmanlı Varlık ve Bilgi Anlayışı

Recep Şentürk

6 Aralık 2018

Değerlendirme: Resul Günaydın

İSM konferansları bünyesinde Prof. Dr. Recep Şentürk ile “Çok Katmanlı Varlık ve Bilgi Anlayışı” başlıklı bir konferans gerçekleştirildi. Recep Şentürk, Batı ile karşılaştırmalı olarak İslam’ın kendine özgü varlık anlayışını ve bu varlık anlayışından neşet eden bilgi anlayışını ortaya koyarak İslam’inkini çok katmanlı bir varlık ve bilgi anlayışı olarak tanımladı.

Buna göre insanın dünya anlayışını ve hayata yaklaşımını şekillendiren varlık anlayışı önemli bir sorundur. “Varlık Nedir?” sorusu en az 2000 yıldır tartışılmaktadır. Bu bağlamda Batı felsefesinde idealizm ve materyalizm olmak üzere iki temel anlayış teşekkül etmiştir. Bu varlık anlayışları temelinde birbirinden farklı bilgi ve yöntem anlayışlarını inşa eder.

Materyalistler, varlığı fiziksel realite düzleminde, idealistler ise manevi realite düzleminde ele alırlar. Bu varlık düzlemleri bağlamında da varlığı tanımlarlar. “İnsan nedir?” diye sorulduğunda, materyalistler kas ve kemikten oluşan bir varlık derken, idealistler ruhtan oluşan bir varlık tanımı yapar. Peki biz Müslümanlar varlığı nasıl tanımlarız? Biz Müslümanlar materyalist miyiz, idealist mi?

Biz Müslümanların materyalist mi idealist mi olduğuna yönelik bir soru sahte bir ikilem yaratır. Çünkü biz Müslümanlar ne materyalist ne de idealistiz. İslam medeniyetinin kendine has varlık, bilgi ve yöntem anlayışı vardır. “İnsan nedir?” sorusuna da bu çerçevede yaklaşırız. Bize göre varlık ne sadece fiziki düzlemde ne

de sadece manevi düzlemde ele alınır. Bize göre varlık çok katmanlıdır. Biz varlığı mülk âlemi (maddi, fiziki düzlem), melekût âlemi (manevi, ruhsal düzlem) ve lâhut âlemi (ne fiziksel ne de ruhsal olan yalnızca yaratıcının bulunduğu düzlem) olmak üzere üç kısımda ele alırız. Bu varlık anlayışı çerçevesinde de bilgi anlayışımız şekillenir. Mülk düzleminde bilgi kaynağımız sağlıklı duygulardır. Melekût düzleminde akıldır. Lâhut düzlemine dair bilgiyi ise ancak doğru haber (vahiy) ile elde ederiz.

Varlık, bilgi ve yöntem anlayışımız; doğa, toplum ve dil-edebiyat anlayışımızı şekillendirir. İslam medeniyeti de bu anlayış çerçevesinde şekillenir. Müslümanı gayrimüslimlerden ayıran en temel özellik varlık, bilgi ve yöntem anlayışdır. Buna göre

Müslüman ne idealist ne de materyalisttir, Müslüman çok katmanlı bir varlık anlayışı ile varlığı ve hayatı algılar. Hayata bütün realiteleri kapsayıcı bir gözle bakar.

Günümüzde hızla küreselleşen dünyada medeniyetlerin birbiri ile etkileşimleri de hızla artmaktadır. Bu etkileşimlerin çatışmaya dönüşmemesi ve medeniyetlerin birbirlerinin anlayışlarına hoşgörülle yaklaşması da ancak farklı anlayışları bünyesinde barındırabilecek ve onları kuşatabilecek üst bir anlayışla mümkündür. İşte bu noktada İslam medeniyetine önemli bir rol düşmektedir. Küreselleşme aşamasında medeniyetler arası etkileşimlerdeki çatışmaları uzlaşmaya çevirecek olan ancak İslam medeniyetinin çok katmanlı varlık, bilgi ve hakikat anlayışdır.

İstifa, Hal' ve İhtilal: İslam Devletlerinde İktidarın El Değiştirmesi Üzerine Bazı Tespitler

Özgür Kavak

6 Aralık 2018

Değerlendirme: Emrah Alağaç

İSM konferanslar dizisi kapsamında Şehir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinden Doç. Dr. Özgür Kavak “*İstifa, Hal’ ve İhtilal: İslam Devletlerinde İktidarın El Değiştirmesi Üzerine Bazı Tespitler*” başlıklı sunumunu gerçekleştirdi.

Özgür Kavak ilk olarak “neden İslam siyaset düşüncesi Türkiye’de ders müfredatlarında yer almaz?” sorusuyla konuşmasına başladı. Türkiye’de ilahiyat fakültelerinde, siyaset bilimi fakültelerinde ya da klasik eğitim veren medreselerde İslam siyaset düşüncesi, ceza hukuku dersleri, cihat-savaş bahisleri okutulmaz ve bu alanlara dair dersler müfredatta bulunmaz. Bu durum ona göre, bu topraklarda yüzyıllar boyunca hakimiyeti elinde bulundurmuş olan bir devletin ge-

leneğinden ve onun siyaset literatüründen mahrum kalmaya sebebiyet vermektedir. Problemin canlı örneklerini müşahade etmek ve İslam siyaset düşüncesinin modern dönemdeki tezahürlerini bulmak, bugüne dair -varsa eğer- yansımalarına bakmak için Suriye meselesi etrafındaki tartışmalara göz gezdirmemiz yeterli olacaktır. Suriye’de ortaya çıkan olaylardan sonra yapılan değerlendirmelere bakıldığında, Türkiye ve Suriye entelijansiyasının kullanılan kavramlar ve meseleyi ele alış tarzlarındaki farklılıkları hemen dikkat çekmektedir. Mesela Türkiye’deki tartışma daha çok “Zalim Esed, istibdat, Arap baharı vb.” popüler ve sığ ifadeler üzerinden sürdürülüyorken Suriye’de bulunan entelektüel çevre ve bil-

hassa ulema, daha çok “hurûc ale’s-sultan” ve “fitne” gibi İslam siyaset düşüncesinde karşılığı bulunan kavramları öne çıkarmışlar ve bu tür kavramlar temelinde yaptıkları yorumlar üzerinden Esed’in yanında veya karşısında yer almışlardır.

Kavak, “İslam siyaset düşüncesinden söz etmek mümkün müdür?” sorusuyla siyasi düşüncenin kaynaklarına ve bunlara bağlı olarak yapılan yorumlara da değindi. Sünni geleneğe göre siyasetin fıkıh ilminde incelendiğini belirten Kavak, imamet meselesinin Şia tarafından bir inanç esası olarak görülmesiyle beraber kelimeler kitaplarında da işlendiğini dile getirdi. Ona göre İslam siyaset düşüncesi literatürü temelde asli ve tâli olmak üzere ikiye ayrılır. Asli kaynaklar içerisinde dini ilimler (fıkıh, kelimeler, tasavvuf), felsefe, edebî literatürü (siyasetname, nasihatname) ve memzuc eserler bulunmakta; tâli kaynaklar içerisinde ise tarih, edebiyat, coğrafya, mimari, bilimsel eserler ve yazılı olmayan kaynaklar yer almaktadır. Mesela Süleymaniye Camii’nin kitabesinde Ebüssuud tarafından hazırlanan risaleden seçkiler vardır. Hilafete yönelik “Sâhibu’l-hilâfeti’l-uzmâ (büyük hilafet sahibi)” gibi ifadeler bulunur. İşte bu devletin ve siyasilerin dünya görüşünü gösterir. Bu gibi örnekler aynı zamanda sanatın gücünü de kullanarak mimari ile insanların kalplerine hilafetin nasıl nakşedilmek istendiğini gösteren bir misal olarak önümüzde durmaktadır.

Çağdaş İslam siyaset literatürünün oryantalist yorumlardan kaynaklanan birkaç iddiası vardır. Bu iddiaların temelinde ise şu görüş-

ler yatmaktadır: Hulefâ-i râşidîn döneminde demokratik bir yönetim hakimdi, Muaviye b. Ebi Süfyan ile birlikte saltanat yani istibdat, tek adamlık geldi. Bu yüzden İslam siyaset düşüncesi ve böylece Müslümanlar geri kaldı. Bu sebepten yukarıda zikredilen klasik kaynaklar da gereksiz görülmeye başlandı. Saltanat istibdatla özdeşleştirilip demokratik arayışların daha ön planda olduğu çalışmalar yapılmaya başlandı. Kavak, bu nevi iddia ve yorumların temelsiz olduğu kadar İslam siyaset düşüncesinin anlaşılmasının önündeki en önemli engel olarak durduğunun altını çizmiştir.

Kavak, “teorik çerçeve” olarak adlandırdığı sunumunun ikinci kısmında İslam siyaset düşüncesinin nasıl anlaşıldığını ve uygulamada doğurduğu sonuçları spesifik örnekler üzerinden ele alıp değerlendirdi. Halen devam ettiği bir araştırmasının sonuçlarına temas eden Kavak, İslam tarihi boyunca incelemeye aldığı 128 halifeden 67’sinin yatağında ölmeyip ya hal’, ya istifa ya da ihtilal sebebiyle görevlerinden ayrıldığını, bu verinin İslam tarihinde hükümdarların kaydı hayat şartını barındıran mutlak bir otoriteye sahip olduğu şeklindeki yaygın anlayışı doğrulamadığını ifade etti. Yine yaygın anlayışın aksine, fıkıh ve kelimeler literatürünün devlet başkanının seçiminden azline kadar hemen her konuya değinmiş olduğuna temas eden Kavak, verdiği örnekler üzerinden üzerinde hayli kısıtlı sayıda araştırma yapılmış bir alan olarak araştırmacılarını bekleyen İslam siyaset düşüncesinin genel çerçevesini açıklığa kavuşturdu.

İstanbul Lisanı ve Edebi

Mehmet Şevket Eygi

17 Aralık 2018

Değerlendirme: Yusuf Ferzan Yüksel

İlim Yayma Cemiyeti Kadıköy Şubesi ve İSM'nin 'Atik Valide Buluşmaları' kapsamında düzenlediği 'İstanbul Lisanı ve Edebi' başlıklı konferans Mehmet Şevket Eygi'nin katılımıyla 17 Aralık 2018 tarihinde Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin Valide-i Atik Yerleşkesi konferans salonunda gerçekleştirildi. Konferansa İSM öğrencileri ile cemiyetin farklı yurtlarından çok sayıda öğrenci katıldı.

Konuşmasına modern dönemde başarı hikayesi yazmış bazı ülkeleri zikrederek başlayan Eygi, Japonya'nın sanayi ve teknolojide, Hollanda'nın tarımda, Singapur'un ise eğitim, uluslararası ticaret ve finansla parlayan yıldız olmalarını, eğitim sistemlerine ve disiplinlerine borçlu olduklarını belirtti. Türkiye'nin tüm bu alanlarda söz konusu ülkeleri geçebilecek potansiyele sa-

hip olduğunu, ancak eğitim konusundaki sorunlar sebebiyle bunu gerçekleştiremediğini vurguladı.

Şevket Eygi'ye göre Türkiye'de dünyanın pek çok ordusundan daha kalabalık, yaklaşık bir milyon kişilik bir öğretmenler topluluğu bulunmasına rağmen, gençlere Türkçe'nin nitelikli bir şekilde öğretilmesi bile başılamamaktadır. Eygi, bugün İran'da Hâfız Divanı Kur'an-ı Kerim'den sonra neredeyse her evde bulunan milli bir eser iken, Türkiye'de Fuzûlî'yi okuyup anlayabilenlerin çok az sayıda olduğunu üzülen ifade etti. Türkçe'nin geçirdiği fakirleşme süreci hakkında Geoffrey Lewis'in *Trajik Başarı: Türk Dil Reformu* adıyla çevrilen eserini tavsiye ederken, bugün Türkiye halkının dilini yitirmiş bir toplum olduğunu, dilini kaybedenlerin ise devlet ve ülkelerini

de kaybetmeye doğru gideceklerine işaret etti. Türkçemizi geliştirmek için mütevazı bir başlangıç olarak 1940'lı-50'li yıllardaki edebiyat dersi kitaplarını ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın eserlerini tavsiye etti.

Eygi'ye göre kültür, bilgiye dair birtakım referanslara sahip olmak demektir ve bu çerçevede "bişnev" kelimesi duyulduğunda Mevlânâ'yı ve Mesnevî'sini hatırlamak, bunun üzerinden bütün bir tasavvuf, edebiyat ve musîkî geleneğimizi düşünebilmektir. Ona göre 10.000 referansa sahip olmak

düşük kültürlülük, 20.000 referans orta, 30.000 referans ise yüksek kültürlülük işareti olarak değerlendirilebilir. Şevket Eygi, bu topraklarda yaşayan her kültürlü Müslümanın temel ilmiyal bilgilerini mutlaka bilmesi ve en az 100 beyit ezberlemiş olması gerektiği üzerine vurgu yaptı.

Son olarak medeniyetin temeli sayılabilecek "merak", "dikkat" ve "hafıza" kavramlarına dikkat çeken Eygi, bu konuda Türkiye'de alınacak hâlâ büyük bir mesafenin var olduğunu belirterek konuşmasını tamamladı.

Zafer Değil Sefer

İsmail Kara

27 Aralık 2018 , İSM

Değerlendirme: Nedim Ensar Aydın

2018 yılı Güz döneminin sonlarına yaklaşırken İsmail Kara hoca ile son eseri *Zafer Değil Sefer* başlıklı eserini tahlil etmek üzere İSM'de bir grup öğrencinin katılımı ile özel bir oturum gerçekleştirildi. Katı-

lımcılar, İsmail Kara'nın *Zafer Değil Sefer* adlı kitabını okuyarak üzerinde konuşmak ve sorularını tevcih etmek üzere hoca ile bir araya geldiler.

Zafer Değil Sefer farklı zamanlarda yazılmış ve yayımlanmış, muhtelif konularda yazıları ihtiva ediyor. Kitapta farklı içeriklere sahip yazıların yer aldığı “Birkaç Adım” bölümü, çeşitli meselelerin tartışıldığı “Birkaç Mesele” bölümü, çeşitli portre yazılarının yer aldığı “Birkaç Zat” bölümü, farklı türden kitapların değerlendirildiği “Birkaç Kitap” bölümü ve çeşitli mektupların incelendiği “Birkaç Mektup” bölümü yer almaktadır. Kitap, her biri sıcak ve samimi bir üslupla kaleme alınmış, son derece değerli bilgiler içeren denemelerden oluşuyor.

Oturum, İsmail Kara hocanın giriş konuşmasıyla başladı. Hocamız konuşmasında, ilimle iştigal eden kişilerin gelişmiş bir yazma kabiliyetine sahip olmalarının zaruri olduğuna vurgu yaptı. Ancak hocanın ifadesiyle bu yazma kabiliyeti yalnızca akademik bir metin kaleme alma kabiliyeti değildir. Hocaya göre akademik yazım dı-

şında, deneme başlığı altında toplanabilecek yazılar yazabilmek ve bu yazılarda kendine has bir üsluba sahip olabilmek her akademisyenin taşıması gereken meziyetlerdendir. Bunun için çeşitli şeyleri vesile edinerek yazmak, bunların belirli bir seviyeye ulaştığı düşünülüyorsa da bu yazıları yayımlamak hocanın tavsiyeleri arasındaydı. Yine hocanın ifadesiyle, bu noktada en kestirme yol günlük tutmaktır. Her ilim yolcusunun muhakkak bir günlüğü olmalıdır. Bu günlüğe her gün olmasa da sürekli ve muhtelif vesilelerle yazmalı, düşüncelerini kağıda aktarabilmelidir. Sağlam ve edebi bir yazı dili elde etmenin başka bir yolu ise edebî metin çevirileri yapmaktır. Anadil dışında bilinen dillerden güçlü metinler alıp bu metinleri aynı ağırlıkları ile kendi diline aktarabilmek hocaya göre son derece önemli bir husustur.

Bu güzel söyleşi daha sonra katılımcıların soruları ile devam etti. Bu sorular vesilesiyle Türkiye’de din eğitimi ve ilahiyatlar, 60 darbesinin Türkiye’de meydana getirdiği değişiklikler, medyatik hocalar ve televizyon gibi konular konuşuldu. Yine sorulan bir soru vesilesiyle İsmail Kara hocanın, 29 yaşında *Türk Edebiyatı’nda İlk Mutasavvıflar* eserini yazan Mehmet Fuat Köprülü’den ilham alarak 30 yaşında *Türkiye’de İslâmcılık Düşüncesi* adlı eseri nasıl kaleme aldığı ve bu noktaya hangi aşamalardan geçerek geldiği mevzu bahis edildi. Hocamız bu vesileyle konuyla ilgili çeşitli tavsiyelerde bulundu. Söyleşi hocamızın kitaplarımızı imzalamasıyla sona erdi.

İSM'ye Yeni Katılan Öğrencilere Oryantasyon Programı Düzenlendi

2018-2019 dönemi itibariyle İSM'yi yeni kazanan öğrenciler için yeni dönemin ilk haftasında 19 Eylül-22 Eylül tarihleri arasında Valide-i Atik Medresesinde dört günlük bir oryantasyon programı düzenlendi. 19 Eylül günü idarecilerimiz tarafından öğrencilere İSM hakkında genel bilgilendirme yapıldı. 20 Eylül'de aramıza yeni katılan öğrencilere alet ilimlerinin önemini anlatmak için İSM hocalarından M. Emin Kılıç bir sunum yaptı. 21 Eylül günü İSM'yi yeni kazanan öğrenciler Arapça seviyelerinin tespiti ve kur sınıflarının oluşturulabilmesi amacıyla İSM Modern Arapça Koordinatörü Ahmed Snovber tarafından yazılı ve sözlü imtihanlar yapıldı. 22 Eylül günü ise öğrencilerimiz, mezunlarımız Mustafa Tanrıver ve İsrail Şen eşliğinde İstanbul'u gezdi. Eyüp'te Ebu Eyyüb el-Ensari Türbesi ve Eyüp Tepesindeki kabir ziyaretlerinden sonra İlim Yayma Cemiyeti Genel Merkezi'ne geçildi. İYC Genel Müdürü Mesud Tan'la İYC'nin tarihi ve misyonu üzerine gerçekleştirilen samimi bir sohbetin ardından Fatih Camiine geçilerek Fatih Sultan Mehmed Türbesi ziyaret edildi. Gezinin son durağı ise Fatih'teki eski Daru'ş-Şafaka binasında hizmet veren FSM Uluslararası Anadolu İmam-Hatip Lisesi oldu. Gezi, tarihi binanın incelenmesi ve faaliyetler hakkında bilgi alınması ile nihayete erdi. Dört gün süren oryantasyon programı öğrencilerin İSM programına bilinç, istek ve azimle başlamalarına vesile oldu.

Benim İçin İsm...

Nedim Ensar Aydın | İSM 1, MÜİF 2. Sınıf Öğrencisi

Kıbleyi bulmanın her zamankinden çok daha zor olduğu bir dönemde, Allah rızası dışında bir gayeye hasredildiği takdirde vebalden başka bir getirisinin olmayacağını bildiğimiz ilmi tahsil iddiasında bulunmak, zorlu bir iştir. Zira bugün “ilim tahsili”nin ne olduğu ve nasıl olması gerektiği sorusu sorulduğunda dahi bir keşmekeş hali ortaya çıkmaktadır. Bir tarafta İslamî ilimlere kadar sirayet etmiş (veya ettirilmiş) pozitivist anlayış köklere beton dökerek malumatfuruşluk yaparken diğer tarafta ise sadra şifa olmayan bir “tekrarcılık” hali hüküm sürmektedir.

İşte benim için İSM, birçok şey olmanın yanında, “ilim tahsili nedir ve nasıl olmalıdır” sorusuna günün şartlarında doğruya en yakın cevabı veren kurumdur; bizi bu günlere getiren ilmî ve irfanî birikimin göz ardı edildiği şu zaman diliminde mekânıyla ve müfredatıyla geçmişe olan aidiyetin hissedildiği yerdir. Evet, yalnızca müfredatıyla değil, mekânıyla da. Atik Vâlîde Külliyesi'nin asır-

lar boyunca nice talebe tarafından aşındırılmış sütunları arasında eğitim görmek, geçmişle kurulan irtibatı satırların ötesine geçirme imkanı veriyor İSM öğrencisine. Geçmişle sıkı sıkıya kurulan bu irtibatın yanında “ân”dan bigâne kalmamak; onu kendi kimliğinin farkındalığıyla okumak da buradaki hedefler arasında.

Modern dönemde hayat, baş döndürücü bir süratle akıp gidiyor. Süratin her yana hâkim olduğu şu zamanda ilim tahsiliyle uğraşmanın önünde de birçok handikap yer alıyor. Bana kalırsa bunların en önemlisi, bilginin çok az bir kısmını elde eden kişinin haddi-hudûdu kaybetmesi ve bin düşünüp bir konuşması gereken bu alanda (ve bu zamanda) gelişigüzel söz söyleme cesaretini kendinde bulmasıdır. Hiç şüphesiz bunun en önemli sebebi bu tarz kişilerin, kendilerine numune-i imtisal olacak büyüklerden yoksun olmalarıdır. Kendisinin halihazırda yürüdüğü yolda yürümüş ilim ve tecrübe sahibi büyüklerin rehberliği bizzat ilim

Kendisinin halihazırda yürüdüğü yolda yürümüş ilim ve tecrübe sahibi büyüklerin rehberliği bizzat ilim tahsili kadar önem arz etmektedir. Allah'a bir hamd vesilesidir ki biz, Atik Vâlide çatısı altında böyle büyükleri de bulduk. İçilen çayların kendileriyle ettiğimiz sohbetlerle daha bir anlam kazandığı ağabeylerin varlığı, bana kalırsa bir ayrıcalık olarak görülmeli.

tahsili kadar önem arz etmektedir. Allah'a bir hamd vesilesidir ki biz, Atik Vâlide çatısı altında böyle büyükleri de bulduk. İçilen çayların kendileriyle ettiğimiz sohbetlerle daha bir anlam kazandığı ağabeylerin varlığı, bana kalırsa bir ayrıcalık olarak görülmeli.

İlimler ve Sanatlar Merkezi öğrencisi olarak Atik Vâlide çatısı altında bulunmamın ikinci senesindeyim. İki sene, uçsuz bucaksız ilim okyanusundan bir pay elde etmek için oldukça kısa bir zaman dilimi. Ben bu iki senelik süre zarfında birçok şey öğrenmenin/bilmenin yanında, bilmediğimi de öğrendim/bildim. Bana kalırsa elde ettiğim en önemli bilgi de buydu. Nâbî'nin;

*İlim bir lüce-i bî-sâhildir
Anda âlim geçinen cahildir*

sözünün hakikatini, şimdi türbeleri ziyaret edilen yüzlerce talebenin gelip geçtiği odacıklarda aldığım derslerde, medresenin ortasına kondurulmuş şadırvanın etrafında yaptığımız çay sohbetlerinde gördüm. Geçen iki senenin her bir günündeki bereket, bana gelecek seneler için büyük bir heyecan veriyor. Cenabı Hak'tan dileğim, asırlardır süregelen bu bereketin bizim elimizde artarak devam etmesidir.

İSM 2018 Güz Dönemi Seminerleri Tamamlandı

İSM 2018 Güz Dönemi Seminerleri			
	SEMİNER	HOCA	HAFTALIK SAAT
Hazırlık Sınıfı	Klasik Arapça	Hasan Basri Mert, Abdülmelik Kutluay	6
	Modern Arapça	Hüseyin İbrahim	8
	Kur'an-ı Kerim	Abdurrahman Yıldırım, Emrullah Sarı	4
	İrşad	Osman Aydınlı	2
1. Sınıflar	Klasik Arapça	Hasan Basri Mert	6
	Modern Arapça	Enes Hammudi	6
	Fıkıh (İbadat)	Batuhan Akartepe, Abdullah Küskü	4
	Sosyal Bilimlere Giriş	Ercüment Asil	2
	İrşad	Bekir Kuzudişli	2
2. Sınıflar	Fıkıh (Muamelat)	Hamdi Çilingir	6
	Hadis Usulü	Bekir Kuzudişli	2
	Kelam	Abdussamed Sarıkaya	4
	Sosyal Teori	Önder Küçükural	2
3. Sınıflar	Belağat	Abdullah Yıldırım	4
	Fıkıh Usulü	Bayram Pehlivan	4
	Tefsir	M. Emin Kılıç	4
	Tarih Metodolojisi	Mustafa Göleç	4
4. Sınıflar	İngilizce	Shady Jammal, Furkan Alpat, Anas Maghirebi	10
	Şerhu'l-akaid	Musa Sancak	4
	Fıkıh Usulü	Murat Sarıtaş	4

İSM seminerleri geçtiğimiz 11 yılda olduğu gibi ilim taliplerine ulaşmaya devam ediyor. Güz döneminde merkezimiz Temel Eğitim Kademesi bünyesinde eğitimlerini sürdüren 5 farklı sınıftaki 70 öğrencimize yönelik olarak 22 farklı seminer düzenlendi. Seminerlerimiz 14 hafta boyunca devam etti. Hazırlık sınıfında 12 Ocak, ara sınıflarda ise 29 Aralık tarihinde sona eren seminerlerimizin, 11 Şubat 2019 tarihi itibarıyla Bahar dönemine başlaması planlanıyor.

İSM Masa Tenisi Turnuvası Düzenlendi

İSM Yaz dönemi programımıza farklı bir renk katmak adına geleneksel olarak sürdürdüğümüz masa tenisi turnuvası, Temmuz ayı içerisinde Valide-i Atik Medresesi bahçesinde düzenlendi. Turnuva, oldukça heyecanlı ve çekişmeli maçlara sahne oldu. 24 öğrencinin katıldığı turnuvada finale İSM 4. sınıf öğrencisi Halil Salman ile 3.sınıf öğrencisi Hasan Can Börek kaldı. Final maçını kazanan Hasan Can Börek'e hediye olarak çanta takdim edildi.

İYC Mahmut Bayram İlahiyat Yurdunda Film Gösterimleri Devam Ediyor

Geleneksel hale gelen film gösterimleri, öğrencilerimizin hem genel kültürlerini hem de İYC Mahmut Bayram İlahiyat Yurdundaki kardeşlik ortamını pekiştirme hususunda önemli bir rol icra etmektedir. Film gösterimleri kapsamında bu dönem “Interstellar”, “Son Mektup”, “Er Ryan’ı Kurtarmak” ve “Harry Potter” film serisi gibi filmler seyredilmiştir.

İSM Hasan Tan Çocuk Yuvası Eğitim Programı

14 Temmuz-11 Ağustos 2018 tarihleri arasında, İSM ve Üsküdar Hasan Tan Çocuk Yuvası işbirliği ile Yuvadaki 8-10 yaş grubu 15 öğrenciye Valide Atik'te bir eğitim programı düzenlendi. Eğitim programı çerçevesinde İSM öğrencilerinden oluşan bir hoca grubu eşliğinde öğrencilere Kur'an-ı Kerim, temel dualar, ilmihal, sîret ve adâb-ı muâşeret gibi dersler verildi. İSM'li öğrencilerin sosyal sorumluluk misyon ve gayesiyle severek ve başarıyla yürüttüğü çalışmada yuvadaki öğrencilerin temel dini bilgileri edinmesi, farklı bir sosyal ortamı tecrübe etmesi ve öğrencilerin moral ve motivasyon anlamında desteklenmesi amaçlanmıştır.

İSİM Trakya Gezisi

20 Temmuz ile 23 Temmuz arasında İSİM öğrencilerinin katılımı ile Çanakkale, Tekirdağ ve Edirne'yi kapsayan dört günlük bir gezi düzenlendi. 20 Temmuz Cuma gecesi saat 03:00'te Çanakkale'ye hareketle başlayan gezinin ilk günü Gelibolu Yarımadasında geçti. Tarihte iz bırakan en büyük harplerden biri olan Çanakkale harbinin destanlaşmış hatıraları arasında gerçekleşen seyahatte, II. Abdülhamit dönemi inşa edilen kaleler, Rumeli, Mecidiye Tabyaları, Şahindere Hastanesi gibi tarihi mekanlar ziyaret edildi. Kanlarıyla bu toprakların her bir karışını sulamış olan aziz şehitlerimizin manevi huzurunda Yasınlar ve dualar okundu. Bölgedeki Fransız ve İngiliz anıtları da görülerek Conk Bayırı bölgesi ziyaret edildi. Ertesi gün öğrencilerimiz Çanakkale'den sonraki durak olan Tekirdağ'da gün boyu denize girip piknik yapmanın tadına vardılar. İSİM öğrencileri Pazar günü "Serhad Şehri" Edirne'deydi. Beyazıt Külliyesi, Selimiye Camii, Eski Cami ve Bedesten çarşısı Edirne merkezdeki önemli ziyaret mahalleriydi. Bir sınır şehri olan Edirne'nin Yunanistan sınırına yakın kısmına gidilerek Karaağaç bölgesindeki Lozan Anıtı görüldü. Meriç nehri ve etrafındaki muhteşem tabiat güzelliğine karşı çay içildi. Pazar günü Edirne'nin tarihi ve kültürel mirasına yönelik ziyaretlerle geçirildikten sonra Pazartesi günü ferdi şehir içi turlarla tamamlandı ve İstanbul'a döndü.

Osman Aydınlı Hoca ile Topkapı Sarayı Gezisi

İSM'den bir grup öğrenci, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim Üyesi ve İSM hocalarından Dr. Öğretim Üyesi Osman Aydınlı rehberliğinde Topkapı Sarayı'na bir ziyaret gerçekleştirdi. Sarayın önündeki III. Ahmed Çeşmesi'nin gölgesinde Osman Aydınlı hocanın sarayın tarihine yönelik verdiği ön bilgilerle başlayan gezi, sarayın ziyarete açık alanlarının gezilmesi ve buradaki tarihi kimliğe dair yapılan bilgilendirmelerle devam etti. Hocamız Topkapı Sarayı'nın günümüz itibarıyla bir müze olarak kullanılması sebebiyle burayı gezenlerin saray binasının kendisinden ziyade sarayda sergilenen eser ve eşyalara odaklandığını anlattı. Saray binasının ve saray hayatının başlı başına, anlatımı sayfalarca sürecektir ayrıntılara sahip olduğundan bahseden hocamız, sarayın bölümleri, işlevleri ve saray hayatının gelenekleri hakkında, pek çok anektotla süslediği malumatlar sundu. Bab-ı Hümayun kapısının girişinde yer alan Topkapı Sarayı maketinde sarayın genel bir şeması anlatıldıktan sonra sarayın Divan-ı Hümayun, Enderun, Harem, Adalet Kasrı, Revan Köşkü ve Bağdat Köşkü gibi kısımları hocamızın izah ve tevcihleri eşliğinde ayrı ayrı incelendi. Yaklaşık dört saat süren gezi, dört asra yakın bir süre Osmanlı yönetimine evsahipliği yapmış bu mütevazı ama ihtişamlı yapının günümüze anlatacak ne kadar da çok sözü ve hikayesinin olduğu düşünceleri arasında son buldu.

Yaz Pikniği İçin Sofulardaydık

İSM yaz programı çerçevesinde her yıl olduğu gibi bu yıl da yaz pikniği düzenlendi. Şile'nin Sofular köyünde gerçekleştirilen pikniğe İSM öğrencileri ve hocaları iştirak etti. Öğrencilerimiz, orman ve denizin yanına bulunduğu bu güzel ortamı yüzme, futbol, voleybol ve doğa yürüyüşü gibi etkinliklerle değerlendirdiler.

EVFA Akademi haziran ayı itibarıyla 3 eğitim yılını başarıyla tamamlamış oldu. Söz konusu üç yıl içerisinde Balkanlı öğrencilere yönelik ortak bir ders ortamı oluşturuldu. Farklı ülke, üniversite, bölüm ve sınıflardan çeşitliliği içinde barındıran EVFA Akademide öğrenciler birbirinden farklı dersler yanında çeşitli sosyal faaliyetler gerçekleştirdi.

Bu seneden itibaren EVFA Akademi yeni bir format ile yola devam etmektedir. Yeni formatta göre EVFA Akademi üç yıllık bir programla ihtisaslaşmaya doğru bir eğilim göstermeyi hedeflemektedir. EVFA ihtisas çalışmasında, daha küçük bir grupla, akademik derecesi ve yoğunluğu artırılmış bir programla yoluna devam edecektir.

2018-2019 akademik yılı için EVFA'ya başvuru yapan öğrencilerden 16 öğrenci ön değerlendirme ve mülakattan sonra programa kabul edilmiştir.

EVFA Akademisinin yeni eğitim programında gruplar farklı kriterlere göre oluşturulmuştur. Eğitim günleri olarak Perşembe ve Cumartesi günleri belirlenmiştir. Perşembe günü Arnavutlar ve Boşnaklar ayrı iki sınıf halinde kendi dillerinde seminer görmektedirler. Anadilde yapılan seminerlerde öğrencilerin akademik ve güncel dilden uzak kalmamaları ve seminerin konusu olan alanlardaki kavramların anadilde kazanımını sağlamak hedeflenmektedir. Cumartesi günleri yapılan seminerler ise genellikle Türkçe olarak verilmektedir. Bu seminerler sosyal bilimler ve ilahiyat alanları olmak üzere iki ayrı grup şeklinde yapılmaktadır.

EVFA Akademi

2018-2019 Eğitim Yılı Güz Dönemini
Yeniliklerle Tamamladı

PERŞEMBE GÜNÜ

A Sınıfı

Tefsir Seminerleri (Ferit Piku)

İslam Dünyası ve Problemleri Seminerleri (Riad Domazeti)

B. Sınıfı

Sosyal Gelişmeler Bağlamında Boşnaklar (Mustafa Krupalija)

CUMARTESİ GÜNÜ

Sosyal Bilimler Sınıfı

Kur'an-ı Kerim

Sosyal Bilimlere Giriş (Ali Erken)

İslami İlimlere Giriş (Fation Shabani)

İlahiyat Sınıfı

Usul-i Fıkıh (Fation Shabani)

Muhtasar-ı Kuduri (Nentor Musliu)

Tuhfetü's-seniyye (Nentor Musliu)

MİFTAH

İmam Hatip Onur Programı Çalışmalarına Hız Katarak Devam Ediyor

Miftah İmam Hatip Onur Programı, lise seviyesinde başarılı ve hedef sahibi öğrencilerin ilim ve irfanına katkı sağlamak, sosyal ve kültürel açıdan iyi yetişmelerini sağlamak amacıyla İlim Yayma Cemiyeti Kadıköy Şubesi işbirliği kurulmuştur.

Miftah İmam Hatip Onur Programı, yaz başındaki mülakatlarla alınan yeni öğrencileri ve önceden devam eden toplam 15 öğrencisiyle 2018 yaz dönemi programını dolu dolu bir programla geçirdi. Öğrenciler, yaz başında yapılan oryantasyon programının ardından 5 haftalık dönemde haftada 5 gün süren seminer ve etkinliklere devam ettiler. Akaid, İlmihal, Arapça, Kuran-ı Kerim, Metin Tahlili ve Yazım Teknikleri'nden oluşan seminerlerin tamamı İSM öğrencileri ve mezunları tarafından verildi. Mustafa Tanrıver ve Selim Naç'ın koordinatörlüğünde gerçekleşen programın seminer hocaları Ahmet Çelik, Oğuzhan Kundak, Musa Çiçekdağı, Yusuf Buhan, Cengiz Güler, Zahid Sezer, Ahmet Emin Akyüz ve Ahmet Enes Duman'dan oluştu. Haftada bir gün yapılan Hasbihallerde ise her hafta alanında uzman bir hoca ile sömürgecilikten ilerleme düşüncesine, eğitim meselemizden sosyal sorumluluklarımıza uzanan pek çok farklı konuda sohbetler yapıldı. Öğrencilerimiz Musa Mert, Mahmut Salih Eser, Mahmut Karaman, Güvenç Şensoy, Ali Osman Çakmak gibi isimlerle bir araya geldiler. Cuma akşamları yatılı programa iştirak eden öğrenciler burada bilhassa Hasan Erkam Çakır ve Alaaddin Göçer'in gayretleriyle oluşan kardeşlik ve muhabbet ortamının doyumsuz atmosferini teneffüs etme imkanı buldular.

Miftah öğrencileri, yaz döneminde derslerin yanı sıra çeşitli sosyal ve kültürel etkinliklere katıldılar. 14 Ağustos Cumartesi günü Bayrampaşa Hidayet Türkoğlu Spor Kompleksindeki Aqua Parka giderek havuzda gönülleriince eğlendiler. Bir sonraki hafta 21 Temmuz Cumartesi sabah namazını Eyüp Sultan Camii'nde eda eden öğrenciler buradan Eyüp Tepesi'ne çıktı. Tepenin muhteşem manzarası eşliğinde İstanbul'un tarihi ve kültürü hakkında bilgi veril-

di. Buradaki İslam büyüklerinin kabirleri ziyaret edilip Fatihalar okundu. Aynı gün Rahmi Koç Müzesi'ni de ziyaret eden Miftah öğrencileri Türkiye'nin sanayileşme serüveninin adeta canlı şahidi oldular. 28 Temmuz Cumartesi günü paintball etkinliğinde heyecanlı bir yarışma ve kışma vardı. Öğrenciler hem eğlendiler hem de takım ruhunu oluşturma konusunda bir tecrübe yaşadılar. 4 Ağustos Cumartesi günü ise futbol maçına ayrıldı. Final ise 11 Ağustos Cumartesi günü Belgrad Ormanında yapıldı. Orman içi tesislerdeki kahvaltıyla başlayan program, bisiklet turu, futbol maçı ve piknikle devam etti. Program sonunda öğrencilere katılım sertifikası yanında çeşitli hediyeler de takdim edildi.

Miftah İmam Hatip Onur Programı, yaz döneminin ardından güz dönemi için hazırlıklara başlamış, okul ve öğrencilerin yeni durum ve ihtiyaçlarına göre program yeniden şekillendirilmiştir. 2018 güz dönemi programına 26 öğrenci iştirak etmiştir. Oryantasyon eğitimlerinin ardından; I. Kademedeki öğrencilerin istek ve ihtiyaçlarına göre iki sınıfa ayrılan programda; I-A sınıfındaki öğrencilere İngilizce, Matematik, Fizik, İlmihal, Kur'an-ı Kerim ve Osmanlıca seminerleri verilmiştir. I-B sınıfında ise İngilizce, İlmihal, İslami İlimlere Giriş, Kur'an-ı Kerim ve Osmanlıca seminerleri işlenmiştir. Eğitimlerinde bir yılı geride bırakan II-A sınıfı öğrencileri ise Arapça Metin Okuma, Metin Tahlili ve Tefsir seminerleri almaktadırlar.

Miftah öğrencileri, güz döneminde de seminerlerin yanında çeşitli programlara katıldılar. İlim Yayma Cemiyeti Kadıköy Şubesi Başkanı Adem Yeni ile vakıf konusunda sohbet edildi. Üsküdar'a dair sosyal ve kültürel çevre gezileri yapıldı. 29 Aralık'ta gerçekleştirilen kapanış programı ise Fatih Camii'nde sabah namazı ile başladı. Ardından İstiklal Şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un kabri ziyaret edilerek yad edildi, dualar okundu. Programda öğrencilerimize bir yüzünde Osmanlı Türkçesi'nin diğer yüzünde de günümüz Türkçesi'nin olduğu Safahat kitabı hediye edildi. Program Haliç Sosyal Tesisleri'nde yapılan kahvaltı ile sona erdi.

İLİMLER VE SANATLAR MERKEZİ

İSM